

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

De S. Hieronymo Ecclesiae Doctore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

& altaria diruerit: & sacras aedes Deo extruxerit, & puram in Christum confessionē, & rectum dogma literis regijs & edictis, vniuersa, quae eius ditioni parebat, regioni exposuerit: & pro pietate tantum studium posuerit, vt trecentos decem & octo patres conuocauerit, & sacrum illud concilium congregauerit, vt & quae exorta erant zizania excinderet, & à frumento rectae fidei segregaret. Erant autem hi, Constantinus, inquam, & Teridates, tanquam lucidæ stellæ, alter quidem Occidentem, Constantinus scilicet, alter autem Orientem lustrantes, honesteque & suauiter resplendentes. Euaseratque Teridates iam in pietate feruentissimus, & nulli ieiunijs cedens & oratione, ne monachis quidem, qui se in his exercent in monasterijs. In hac ergo sacra Synodo, & alter alterum iuuerunt reges, & cum alio honore se inuicem affecterunt, tum etiam per literas collatati sunt sententiæ cōmunionem in vera pietate. Porro autem accessit etiam Armeniæ Episcopus Arostanus, cum Imperator Constantinus eum accersisset, qui ipse quoque fuit pars sacri cœtus. Et cum quae communi sententia fuerant scripta, dogmata accepisset, reuersus est in suam ciuitatem, iucundissimè & lubentissimè visus à suis post peregrinationem: religiosissimumque Regem Teridatem, & omnem Armeniorum regionem gaudio impleuit propter dogmatum consensionem. Quae etiam longo tempore sic manserunt, semper pietate in populo crescente, & per omnia Deo pacis glorificato, in Christo Iesu Domino nostro: Cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, potentia, & honor nunc, & in secula seculorum, Amen.

Concilium
Nicensū pri-
mum.

Rex Teri-
dates nulli
erat cedens
ieiunijs &
oratione.

VITA S. HIERONYMI STRIDONENSIS
PRAESTANTISSIMI ECCLESIAE DOCTORIS, PER
Marianum Victorium Reatinum ex eius scriptis verè edita.

HIERONYMVS, quod nomen sacrum significat, Stridonis oppido natus est; quod à Gothhis euersum? Dalmatiæ quondam Pannoniæque consiniū fuit. Stridonam id vulgus nunc vocat, intra Petrā pilosam, Portulam & Primontem positū. Natus est autē non, vt alij ante nos falsò scripserunt, xxv. aut xxxj. hoc est, vltimo Constantini Magni anno, sed sub Constantio filio, qui patri succedens, annis xxiiij. vt Orosius author est, imperiū tenuit. Verum autem hoc esse, ex ipsomet Hieronymo clarè apparet, scribente, se, dum Iuliani Imperatoris exitus renunciatus est, puerum fuisse; adeoque puerum; vt Grammaticè tunc operā daret. Iulianus autē, qui Constantio successit, anno xxvj. post mortem Constantini Magni occisus est; siquidem duobus non integris is imperauit annis, & ante eum Constantius vigintiquatuor. Ipsi autem Hieronymi verba sunt hæc: Dum adhuc essem puer, & in Grammaticæ ludo exercebam, omnesque vrbes victimarum sanguine polluerentur, ac subito in ipso persecutionis ardore Iuliani nunciatus esset interitus, eleganter vnus de ethnicis: Quomodo, inquit, Christiani dicunt Deum suum esse patientem & ἀνεξιχνίαστον? nihil iracundius, nihil hoc furore praesentius? ne modico quidem spatio indignationem suam perferre potuit. Parentes eius ambo, vt ipse scribit, Christiani fuerunt. Patri nomen Eusebius, quod à pietate Græcè trahitur, fuit: matri quodnam esset, non proditur. Matris tamen soror, hoc est, Hieronymi matertera; Castorina dicta est: cum qua dissidij nescio quid intercessit, quam tamen humanissimis literis semel & iterum ad pacem & concordiam, vt ex eius Epistola xxxvj. constat, inuitauit. Habuit itidem sororem, quae castitatis propositum post lapsum, in patria, Iuliano diacono adhortante, suscepit: in quo illam permanere, cum ipse in in eremo esset, per eiusdem Iuliani literas didicit. Timens autem ne ab eo caderet; Chromatium, Iouinum & Eusebium, vt eam, tam suis, quam Valeriani Episcopi literis ad perseverantiam hortarentur, precatus est: praesertim cum in Stridone patria, quae à Lupicino pastore malo regebat, deus venter esset, in diem viueretur; & sanctior ille haberetur, qui esset ditior. Frater nam minor, qui post eius accessum in Syriam natus fuit; Paulinianus dictus est; qui adolescens cum eo in secundo ab Vrbe discessu Hierosolymam petijt. Diuites autem fuisse eius parentes & amplo patrimonio honestatos, ex eo constat; quod seruorum familiam illos habuisse ipse

30. Septēb.
Ex Catalo-
go Scripto-
rum Eccle-
siasticorū,
Cap. 1.
S. Hierony-
mi patria.

In Cōmen.
Habacuc
cap. 3.

Parentes.

Epist. 113.
hoc est, in
Proc. Iob.
Ex Catalo-
go.

Epist. 37.
Iuliano.
Epist. 43.

Lib. 3. cōtra
Ruffinum.

Lib. 1. cōtra
Ruffinum.

Cap. 2.

Epist. 41.
Ruffino.

Romæ dat
operam li-
teris.

Cap. 3.

Donatus,
eius præce-
ptor.

Victorinus
falsò dici
tur eum do-
cuisse.

Victorini
statua in fo-
ro Traiano.

Cap. 4.
In Apolo-
gia ad Pam-
machium pro
libris aduer-
sus Iovinianum.

Cap. 40. su-
per Ezechi-
elem.
Pfal. 54.

met scribat his verbis; Memini me puerum cursitasse per cellulas seruulorum, diem feriarum duxisse lufibus, & ad Orbilium sæuientē de auia sinu tractum esse captiuū.

Ab his igitur diligenter ab incunabilis institutus, vnā cum lacte Christum imbibit; & inter nutricū sinus Christianæ pietatis rudimentā suscepit: nec defuit illi præceptor, quem Orbilium; ab altero Beneuentano Grammatico acri atque plagoso, cognominat, qui illum fidē pariter literasque doceret. Collactaneus eius, & adolescentiæ tam studij quàm itineris comes, Bonofus fuit: ambo enim pariter à tenera infantia ad florentem vsq; adoleuerunt etatē: iidem eos nutricū sinus, iidem amplexus baiulorū fouerunt. Bonis igitur literis, quarum tenera adhuc ætas illa capax erat, sanctisque imbutus moribus, Romā veluti ad primā tum religione, tum doctrina urbē, erudiendus puer missus est: missum autē esse diximus, quod eò secum cōmigrasse parentes, foror, mulier inupta, relicta in patria, & prædā, censusque in ea retenti, credi non permittant: præsertim cum Gotthorum armis destructa Stridon adhuc non esset. Longè enim postea Gotthorum impetus Europæ oras aggressi & depopulati sunt: hoc est, Valentis, Theodosij, Archadij, Honorijque temporibus. In hac sententiam ipse ad Eustochium scribens, ait: Cùm ante annos plurimos, domo, parētibus, forore, cognatis, & quod his difficilius est, consuetudine lautioris cibi propter cælorum regna me castrāsem, & Hierosolymam militaturus pergerē, Bibliotheca, quam mihi Romæ summo studio ac labore confeceram, carere non poteram.

Didicit autem Romæ nō solū Latinas, sed Græcas pariter literas; optimē Quintiliani sententiam recolens, qua iungendas eas inuicem præcipit, vt quod in Græcis duria sculum, ac veluti barbaram est, Latinæ linguæ amœnitate ac dulcore temperetur. Præceptorem in Grammatica habuit Donatum, eum ipsum, qui in Virgilium & Terentium commentarios edidit: de qua re super Ecclesiasten meminit, & libro primo Apologiae aduersus Ruffinum ita scribit; Puto, quod puer légeris Aspri in Virgilium & Salustium commentarios; Volcatij in orationes Ciceronis, Victorini in dialogos eius, & in Terentij comœdias; præceptoris mei Donati, æquē in Virgilium, & aliorū in alios. Victorinus autem, quod præceptor eius in Rhetorica, quod proditur, fuerit, falsum est: quippè cū id Hieronymus, qui de eo sæpè meminit, nunquā asserat: & cū Donatum semper præceptorem suum appelleret, Victorinum, quem ei semper adiungit, ne semel quidem aut magistrum, aut amicū suum appelleret: docuit enim Romæ sub Constantio principe Rhetoricam Victorinus, vt idem in Catalogo scribit: quo tempore Hieronymus aut natus non erat, aut infans ita admodum erat, vt nec Romam quidē aduenerit Victorino viuente. Scribens de eo in Appendice Eusebij de temporibus: Victorinus, inquit, rhetor, & præceptor meus Donatus, Romæ insignes habentur: è quibus Victorinus etiam statuam in foro Traiani meruit. Quod si Victorinus eius præceptor quoque fuisset, præceptores mei, dixisset: nō, præceptor meus: quod ipsum etiam fecisset in altero, quod modo ex libro contra Ruffinum citauimus, testimonio. In Proœmio Epistolæ ad Galatas ita quoque de Victorino scribit: Non quia ignorem C. Mariū Victorinum, qui Romæ pueros Rhetoricam docuit, edidisse commentaria in Apostolum; sed quod occupatus ille eruditione secularium literarum, scripturas sanctas ignorauerit, & nemo possit, quanuis eloquens, de eo benè disputare, quod nesciat. Et rursū in Proœmio decim tertij commentariorū libri super Ezechiē: Illud rhetoris Victorini breuiter admonéo, vt obscuritatē voluminum ex tribus rebus fieri scias, vel rei magnitudine, vel doctoris imperitia, vel audientis duritia. Nec refert, q̄ alicubi, Victorinus noster, dicat: hoc enim de Hilario, Laetantio, Terulliano, & alijs Latinis scriptoribus; vt suos illos appellet, facere solet.

Manens autem Romæ, non solū literis operā dabat, sed Christianā pietatem vnā cum literis imbibebat: & tempus quod studijs supererat, religioni: & quod religioni residuum erat; studijs impendebat: quamobrēm alicubi de se ita scribit; Dum essem Romæ puer, & liberalibus studijs erudirer, solebam cum cæteris eiusdē ætatis & proficiti, diebus Dominicis sepulcra Apostolorū & martyrorū circuire, crebroque cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defosse, ex vtraque parte ingredientium per parietes haberent corpora sepulcorum; & ita obscura sunt omnia, vt propemodum illud Propheticum compleatur; Descendant ad infernum viuentes: & rarò desuper lumen admissum, horrorem temperet tenebrarum, vt non tam fenestram, quàm foramen admissi luminis putes: rursū que pedetētim acceditur, & cæca nocte circumdatis illud Virgillianū proponitur: Horror vbiq̄ animos; simul ipsa silētia terrent.

Didicit

Didicit autem Romæ non solum Latinas ac Græcas pariter literas, sed nullum doctrinæ genus intactum reliquit. Porphyrij Isagogas legit, Alexandri commentarios vertit, Platonem, Aristotelem, denique philosophos, omnesque poetas percurrit, quod ex eius operibus, omni doctrinarum genere refertis, compertissimum est. In Latino autem ab ipsis incunabulis inter grammaticos, rhetores, & philosophos detritus fuit. Rhetoricam autem ita didicit, ut adhuc adolescentulus controuersias se declamasse ipsemet his verbis affirmet; Aliquoties cum adolescentulus Romæ controuersias declamarem, & ad verâ certamina fictis militibus exerceret, currebant ad tribunalia iudicum, & differtissimos oratorum tanta inter se videbâ acerbitate contendere, ut omissis sæpè negocijs, in perpetuas contumelias verterentur, & ioculari se inuicè dente morderent. Libro quoque primo contra Pelagianos, se in controuersijs puerum luisse testatur, studiorum autem sodales, qui scribantur, præcipuè habuit Pammachium Romanum nobilem, ac honesto genere natum, qui postea Paulinæ vir, hoc est, Paulæ gener, fuit; Bonosum, qui cum eo Stridone primum didicit, mox Gallias cum eodem accessit; & Heliodorum, qui cum in eremum Syriæ comitatus est. Hoc tempore, quo studijs adolescens vacabat, antequam baptismum scilicet, ut ego ex eius colligo dictis, suscepit, se lapsum esse ipsemet his verbis testatur: Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter, in quo & ego lapsus sum, & vos non sine timore transistis, & ad Heliodorum? Et hoc ego non integris rate vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum præmoneo, sed quasi nupèr naufragio eiectus in litus, timida nauigaturis voce denuncio? in illo æstu Charybdis luxuriæ salutem vorat; sibi ore virgineo ad pudicitiam perpetranda naufragia, Scylla ceu renidens, libido blanditur. Quapropter ad Pammachium Apologiam pro suis aduersus Iouinianum libris scribens, sibi primam, quæ est à prima natiuitate, virginitatem clarè adimens: secundam, quæ à secunda, id est, à baptismo est, tacitè his verbis vendicat; Virginitatem autem in cælum fero, non quia habeam, sed quia magis mirer, quod non habeo. Ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas; id in alijs prædicare. Nunquid quia graui corpore terræ hæreo, auium non miror volatus? nec columbam prædico, quod radit iter liquidum, celeres neque commouet alas? Nullus se decipiat, nemo blando adulatore se præcipitet. Prima est virginitas à prima natiuitate, secunda virginitas à secunda natiuitate. Et in hunc sensum ad Eustochium scribens, dicit; Virginitatè non tantum efferimus, sed seruamus. Ex his apparet, illum Christo Romæ iam adolescentem renatum, ut hoc vno nomine sola Roma tam sanctissimum ac præclarissimum virum sibi asserere iure possit, quippe cum Christianus ex eo, quod renascitur, non ex eo quod nascitur, cenferi debeat. Romæ autem baptizatum fuisse, luculenter in duabus ad Damasum epistolis ipsemet testatur, asserens se in Romana vrbe Christi vestem suscepisse, indeque cibum animæ postulare, vnde Christi vestimenta suscepit.

Secularibus igitur literis ad plenum eruditus, & Christo in fide renatus, ad theologiam & grauiora studia adiiciens animum, instar eorum philosophorum, Pythagoram dico, Platonem, & Apollonium Tyaneum, qui discendi gratia varias regiones lustrarunt, Gallias primum, comite Bonoso, contendit, ut Romani studij grauitatem Gallico cothurno sustolleret, & ex omnibus doctis viris, quibus tunc Gallia abundabat, cunctisque bibliothecis thesaurum sibi scientiæ compararet. Meminit de hac re ipse in epistola ad Rufinum, dum Bonosum scilicet laudat, his verbis; Ut ego & ille pariter ab infantia tenera ad florentem usque adoleuerimus ætatem, ut iidem nos nutricum sinus, iidem amplexus fouerint baiulorum, & cum post Romana studia ad Rhenum semibarbaras ripas eodem cibo, pari frueremur hospitio. Adolescentem autem eum tunc fuisse, alibi in hunc modum narrat; Quid loquar de cæteris nationibus, cum ipse adolescentulus in Gallia viderim Scotos, gentem Britannicam, humanis vesci carnibus? Treueris autem, ubi magnus ille Athanasius exulauerat, per aliquod tempus mansisse, ex eo apparet, quod prolixum valde S. Hilarij librum de Synodis, se propria manu Treueris descripsisse ad Florentium testatur, & ut ad se in eremum, ubi tunc hoc postulâs degebat, remittatur, obsecrat. Vnde in Proœmio secundi libri Commentariorum in Epistolâ ad Galatas, ait; Galatas, veluti qui à Gallis venerint, excepto sermone Græco, quo omnis Oriens tunc utebatur, propriam habuisse linguam, eandem scilicet, quâ in Gallia Treuereses haberent. Lustrasse eum & alias Galliæ oras, ex eo apparet, quod locorum situs ac oppidorum Galliæ nomina optimè calleat. Quapropter barbarorum in eam prouinciâ irruptionem alicubi recensens, ita scribit; Quicquid inter

Cap. 6.
Epist. 51. Do
mnioni.Epist. 113. in
Præfatione
in Iob.C. 2. in cõ-
mentarijs
ad Galatas.Ex pœmio
super Abdi-
am.Epist. 43.
Chromatio

Epist. 1.

S. Hierony-
mus post ba-
ptismum con-
tinèntissime
vixit.

Epist. 22.

Epist. 17. &
58.

Cap. 6.

Venit in
Gallias.

Epist. 41.

Lib. 2. cõtra
Iouinianum.

Epist. 6.

S. Hierony-
mus apud
Treuereses
aliquando
degit.

Epist. 11.

Ageruchiz.

- Alpes & Pirenaeum est, quod Oceano & Rheno includitur, Quadus, Vandalus, Sarmata, Alani, Gepedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemanni, & ò lugenda respública, hostes Pannonij vastarunt. Etenim Assur venit cum illis. Maguntiacum nobilis quondam ciuitas, capta atque subuersa est, & in ecclesia multa hominum millia trucidata. Vangiones longa obsidione deleri. Rhemorum vrbs prapotens, Ambiani, Atrebatæ, extremique hominū Morini, Tornacus, Nemete, Argentoratus, translati in Germaniam. Aquitania, nouemque populorum Lugdunensis & Narbonensis prouinciæ, præter paucas vrbes, populata sunt cuncta: quas & ipsas foris gladius, intus vastat fames. Non possum absque lachrymis Tolosæ facere mentionem, quæ ut hucusque non ruerit, sancti Episcopi Exuperij merita præstituerunt. Hedibia, quæ de ultimis Galliarum sinibus vnâ cum Algasia, misso Apodemio, à Hieronymo Bethleem sedente aliquot quæstiones mouerat, ille rescribens, rursus Galliarum, vbi ipse adolescens mansit, faciens mentionem, ita ait: Maiores tui Paterius atque Delphidius, quorum alter antequam ego nascerer rhetoricam Romæ docuit, alter me iam adolescentulo omnes Gallias prosa versuque suo illustrauit ingenio, me dormiētes & taciti iure reprehendunt, quod audeam ad stirpem generis sui quippiam musculitare. Transiit in hoc ad Gallias itinere per Concordiam Mirandulæ vicinū oppidū, vbi cum Paulo sene, ad quem scribit epistolam vicissimamprimam numero, vitam Pauli Eremitæ inter eā illi mittens, amicitiam contraxit: ab eoque quomodo Cyprianus Tertullianum magistrum suum vocaret, didicit: sicut ipse testatur in Catalogo, vbi de Tertulliano historiam texit.
- Reuersus autem è Gallia, & non minus moribus, quam literis locuples, vtrunque, vt par est credere, reuisit patriam, tam scilicet eam, in qua natus, quam illam, in qua renatus fuerat. Verum cum miro Christo seruiendi teneretur ardore, & nihil aliud animo secum quotidie versaret, quam vt omnem vitam suam illi dicaret, monachi ac solitarij professionem arripere placuit, quod sic magis expeditus ac tutus, ad cælum pergere posset. Restabat dubiū de loco, quo id perageret: veniebat illi in mentem patria, in qua natus: veniebat Roma, in qua renatus & edoctus fuerat, neutra tamen illi placuit: patria, quod à cognatis & propinquis periculum semper sibi, si sic ageret, imminere prospiceret, præsertim cum rusticitatis esset vernacula, & in ea venter pro deo haberetur, & sanctior ille teneretur, qui ditior esset: & quod erat deterius, à Lupicino pessimo sacerdote illa tunc regeretur: Roma, quia quauis sancta esset Ecclesia, & trophæis Apostolorum ac martyrum decorata, & vera Christi in ea confessio reperiretur, alienum tamen à monachi ac solitarij proposito erat, in tanta ciuium ac peregrinorum frequentia versari, & procū, vt ipse ait, à quiete, videri & viderè, saluari & salutare, laudare & detrahere, & inter linguas rodentium ministrorū, postes ingredi deauratos. Stetit tandem sententia, vt longinquæ peterentur regiones, & illa, quæ tum locorū sanctitate, tum habitantium monachorum vicinitate, ad seruiendum Deo magis commoda & opportuna essent.
- Domū igitur ordinatis rebus, & locupletissima bibliotheca, quam sibi summo studio ac labore Romæ confecerat, vnâ cum viatico tantæ peregrinationi necessario assumptis, è patria, relicta, vt ipse testatur, ibi vtroque parente, sorore & cognatis, Hierosolymam militaturus accessit. Comes itineris ac propositi eius Heliodorus præcipuus fuit, qui etiā cum eo aliquandiu in eremo vixit: verum mutato proposito, ad patriam tandem, veluti sorori viduæ, ac nepoti ex ea paruulo, Nepotiano nomine, dispositis rebus domesticis, prospecturus, rediit. Fugatum suis sceleribus Heliodorum alicubi præ humilitate vir sanctus testatur, verum rem ipsam in secunda, quam ad eum scribit Epistola, his verbis detegit: Alius forsitan scriberet, quod ob salutem illius, Nepotiani scilicet, Orientem eremumque dimiseris, & me charissimum sodalem tuum redeundi spe lactaueris, vt primum, si fieri possit, sororem cum paruulo viduam, deinde si consilium illa respueret, saltem nepotem dulcissimum conseruares. Reliqui itineris eius comites fuerunt, Ruffinus Aquileiensis, Innocentius, Euagrius, & Hylas sancti Melanij famulus. Verum Ruffinus relicto Hieronymo, in Aegyptum ad Nitriam, aliorumque locorum monasteria visenda accessit, eo scilicet tempore, quo à Hieronymi latere Heliodorus nondum discesserat. Innocentius autem & Hylas paulo post, quam in Syriæ eremum secessit, mortui sunt. solus Euagrius, qui eum in vasta solitudine degentem interdum ex Antiochia inuiseret ac recrearet, ex comitibus illi remansit. Bonosus, cum quo educatus, & à pueritia honestis seculi artibus crudi-

Gallia va-
fiatur à bar-
bais.

Epist. 150.

Tertullia-
num vocat
Cyprianus
magistrum.
Cap. 7.

Romam in-
telligit, vbi
baptizatus
est.

Epist. 43.

Epist. 17.
& 18.

Cap. 8.

Epist. 22.
Eustochio.
It Hieroso-
lymā s. Hier-
onymus.

Comites
itineris eius

eruditus, quive in Galliarum peregrinatione socius illi fuerat, ipse etiam solitudinem petijt, non tamen ante Hieronymum, ut scribitur, sed eo tempore, quo Hieronymus in eremo Syriae degebat: sicut per Chromatij, Iouini & Eusebij literas Hieronymus, in Syria iam manens, rescivit: quas literas Euagrius ad eum transmisit. Secessit autem Bonosus in insulam quandam Dalmatiae, ut ego existimo, pelago circumsonante nau-
Bonosus nobilis adolescens sit eremita.

Non petijt autem statim Syriae solitudinem Hieronymus, sed postquam aliquandiu
 in sanctis Hierosolymae locis mansit, in Thraciam, Pontum, Bithyniam, Galatiam, Cappadociam & Ciliciam, & discendi, & visendarum regionum causa accessit, sicut ipse ad Ruffinum scribens, testatur his verbis: Postquam me a tuo latere subitus tur-
Cap. 9. Epist. 44.
 bo conuulsit, postquam, glutino charitatis harentem, impia distraxit auulsio: tunc mihi ceruleus supra caput adstitit imber, tunc maria undique & undique caelum. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me Thracia, Pontus atque Bithynia, totumque Galatiae & Cappadociae iter, & feruido Cilicum terra fregisset aestus, Syria mihi, velut fidelissimus naufrago portus occurrit. Et in Proemio 2. libri Comentariorum ad Galatas: Scit, inquit, mecum, qui vidit Ancyram, metropolim Galatiae ciuitatem, quot nunc usque schismatibus dilacerata sit, quot dogmatum varietatibus constuprata. Mansisse autem eum aliquandiu in Cilicia, praesertim in Tarso, Pauli Apostoli amore, non solum ex ijs verbis ego affirmare audeo, verum etiam multo magis quod Cilicum linguae proprietates, quibus Paulus in Epistolis suis usus sit, optime nouisse, & quamnam illa sint, fideliter in Epistola ad Algasiam, Quaestione decima, retulisse eum video. Mansit nonnihil temporis etiam Antiochia, antequam vastam illam solitudinem ingrederetur, ut ex Epistola sexta, quam ad Florentium scribit, late patet: & diu antea de ea ingredienda deliberauit, & cum Theodosio & ceteris Anachoretis, in ea iam degentibus, votum suum ingrediendi, locum antea inuisens, communicauit, ut ex Epistola tricesima octaua apparet.

Posita est autem haec solitudo in Chalcide Syriae, hoc est, ubi Syri ab Agarenis barbaris determinantur: in qua praeter sparsos hinc inde monachorum greges, nemo, exceptis feris, serpentibus & scorpionibus, incolebat, horridum profecto etiam monachis, & qui solitudinem tantum quaererent, habitaculum. Attulit secum in eam, insignem illam bibliothecam, quam summo studio impendioque Romae sibi parauerat, & quam inde Hierosolymam absporrari fecerat: & hoc, ne orationi deesset lectio, quando lectio orationem iuuat, & oratio lectionem sustentat: Orantes enim, cum Deo loquimur, sicut legentes Deus alloquitur: & quemadmodum orando, quod nobis opus est, postulamus: ita legendo, quid a nobis faciendum sit, intelligimus. Fatetur ipse dilucidè in Proemio super Abdiam, se, dum puer esset, & solitudinem cum Heliodoro ingredi vellet, commentaria quaedam in eum prophetam scripsisse: & ex eadem solitudine ad Florentium scribens, ita ait: Et quoniam largiente Domino, multis sacrae bibliothecae codicibus abundamus, impera vicissim, & quodcunque vis, mitta: nec putes mihi graue esse, si iubeas. Habeo alumnos, qui antiquariae arti seruiunt. Neque enim beneficium pro eo, quod polliceor, postulo. Heliodorus frater mihi indicauit, se multa de scripturis quaerere, nec sic inuenire: aut si omnia haberet, incipit sibi plus charitas vindicare, plus petere. Traestulit in ea eremo ex Origene homilias, quas ille loquebatur ad populum, & alia, quae se adolescentem transtulisse varijs in locis affirmat. Hebraicam quoque linguam, quam se post Quintiliani & Tullij lectionem, & flores rhetoricos adolescentulum discere coepisse affirmat, ea in eremo discere coepit. Quod ne alicui falsum ac commentitium videatur, ipsius hac de re testimonium audiamus. Dum essem iuuenis, & solitudinis deserta me vallarent, incentiuam vitiorum, ardoremque naturae ferre non poteram. Quem cum crebris ieiunijs frangerem, mens tamen cogitationibus aestuabat: ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebraeis crediderat, me in disciplinam dedi, ut post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties de-
Cap. 10. In Proemio super Abdiam. Epist. 6. Lib. 2. contra Ruffinum. In Proemio super Danielelem. Epist. 110. Epist. 4. ad Ruffinum.

sp̄auerim, quotiesque cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim: testis est conscientia tam mea, qui passus sum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam, & gratias ago Domino, quod de amaro semine literarum dulces fructus carpo.

Cap. 11.

Orbatur
omnib⁹ suis
sodalibus in
eremo S.
Hieron.
Epist. 1.

Epist. 41.
Ruffino.

Ingressum in eremum tam præclaræ spei adolescentem, humani generis hostis, qui cum multis ex causis reformidare iam cœperat, & à quo sibi magnum exitum imminere præfagebat, varijs ac diuersis tentationibus eum, vt à tam sancto remoueret proposito, aggredi cœpit, nullumque tentationis ac moliminis genus, quo eum non impeteret ac quassaret, omisit. Abstulit enim ei in primis sodales & amicos omnes, quos secum in eam solitudinem duxerat. Nam Heliodorum, quem uicè ille amabat, & qui tanti itineris socius sibi fuerat, melioris cuiusdam boni prætextu, in patriam reuocarat. Conatus est eum multis precibus ac lachrymis vir sanctus retinere: sed neque preces ei profuere, nec planctus. Absentem iam, vt ille se reditum pollicitus erat, per eloquentissimam epistolam, quam pluribus etiam lachrymis interluit, rursus reuocare tentauit: verum in hoc quoque nihil profecit. Præripuit etiam ei Innocentium partem animæ illius: hunc enim repentinus febrium ardor abstraxit, & paulò postea, nondum vulneris cicatrice obducta, rapuit ei etiam Hylam, sancti Melanij famulum: qui ipse quoque in ea solitudine obiit. Ipsum verò tenerum alioqui, ac delicatè ab infantia nutritum adolescentem, paulo minus,

Laborat ar-
dentissimis
febris.

Epist. 22.
Eustochio.

Vapulat,
quia Cice-
ronianus
est.
Iob 2.

vt nullum fuerit morborum genus, quo se ille distentum ac quassatum fuisse non asserat. Sed præter cæteros morbos, ardentissima febris, qua se in media Quadragesima arreptum alicubi ipse testatur, eo tempore illum inuasit, Valida autem ac lethalis adeo fuit, & ita infelicia, ieiunijsque alioqui exhausta adolescentis membra depasta est, vt parum abfuerit, quin morti illum tradiderit: nam exequiæ veluti iam morienti parari cœperunt, & toto frigescente iam corpore, ad tribunal Christi raptus, quod Ciceronis lectioni vacaret, grauiter vapulauit. At non solum varijs corporis ac membrorum morbis, seruis Dei alioqui infensissimus hostis diabolus eum appetiit, sed, quod in Iob facere prohibitus fuit, dicente Domino, Animam illius serua: ita animam eius, carnis & venerarum rerum cogitationibus, facto impetu, aggredi ac diuexare cœpit, vt in media eremo, vbi fera tantum & scorpiones, præruptæ duntaxat cautes, & plantarum solummodo diuersa videbantur genera, sibi inter choros puellarum interesse videretur. Quid in talibus tentationibus fortis & in Christo roboratus adolescens egerit, quam strenuè pugnauerit: quibus ieiunijs & verberibus rebellantem carnem afflixerit, quibus lachrymis & orationibus Iesum Saluatorem mundi, vt se à tantis hostis impetitionibus erueret, instanter precatus sit: ab ipso met, qui talia passus est, audiamus.

Cap. 12.
Epist. 22. ad
Eustochiū.
Nota sancti
virgin erem-
o vitam
durissimā.

Vide hebdo-
madarum
inediam.

Cant. 1.

O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus, horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Aethiopicæ carnis obduxerat. Quotidiè lachrymæ, quotidiè gemitus: & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida vrantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpè choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunijs, & mens desiderijs æstuabat in frigido corpore, & ante hominem sua iam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesum iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non erubesco confiteri infelicitatis meæ miseriam: quin potius plango me non esse, quod fuerim. Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino increpante, tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam, pertimescebam, & mihi met iratus & rigidus, solus deserta penetrabam. Sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miseriam carnis ergastulum: &, vt mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudensque cantabam: Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus.

Videns

Videns autem diabolus se nullo molimine adolescentis animum dimouere ab ar-
 repto proposito posse, nihilq; se aut morbis, aut carnis tentationibus profecisse, ad se-
 cretiores artes, quibus fortiores fidelium animos quaterere ac decipere solet, & ad ma-
 litiae commenta postremo confugit? ut quem aperta fronte veluti manifestus hostis
 superare non posset, occulte tanquam amicus, insidians labefactaret ac caperet. In-
 citauit enim aduersus eum Campenses & Tarsenses, Arrianos haereticos, qui fidem
 eius impeterent, & vel vno, vel altero modo vinculum iuuenem ad se pertraherent.
 Videbant enim eum adolescentem esse maximae spei, & qui doctrina & sanctitate Grae-
 cos omnes, qui eas & remotiores incolebant oras, iam vinceret. Instant igitur apud
 eum, an tres, vel vnam potius cõfiteatur hypostasim. Cautus ille, & ad insidias demo-
 num exercitatus, se vnam, si hypostasis nomine vsiam? si verò personam intelligant,
 tres confiteri hypostasim asseuerat? veluti qui optimè nôrit, tres in vna diuina natura
 esse personas. Non contenti illi iuuenis sensum audiuisset, ipsum hypostasis nomen
 efflagitant, ut simpliciter vnâ nunc, an tres hypostasim in diuina credat esse natura, re-
 spondeat. Antiochena quoque Ecclesia, quae in tres tunc partes diuisa atque discer-
 pta erat, rapere ad se illum opido festinat, vnaquaeque scilicet pro se pars? Meletius,
 inquam, Paulinus, atq; Vitalis. Hi enim tres, suarum scilicet factionum, Episcopi tunc
 erant. Ille, qui eò accesserat fundatus in ea petra, aduersus quam portas inferi non
 præualituras Christus promiserat, ut qui Romae fidem baptismumque susceperat, se id
 credere, quod Romana credit Ecclesia, constanter asseuerat, & in ea velle se mori, in
 qua natus sit, fide cunctis respondet? quando optimè nôrit, non posse quem extra
 hanc arcam, diluuium regnante, salutem consequi? & profanum esse, qui agnum in hac
 domo non comedat. Respondent illi omnes, se cum Romana sentire Ecclesia, idque
 asseuerat faciunt, ut eruditissimum iuuenem, hac voce allectum, ad se pertrahant. Ve-
 rum videns ille, in diuersis dogmatibus ac fidei factionibus esse non posse, ut omnes
 id ipsum, quod Romana crederet Ecclesia, crederent, latentes suspicatus dolos, Ro-
 mam ad Damasum, qui Valentis & Valentiniani Imperatorum tempore, tunc scili-
 cet Romanam regebat Ecclesiam, semel & iterum scribit? obsecrans, & multis eum
 precibus obtestans, ut, quidnam credere, & cui in Antiochia ex tribus illis Episcopis
 communicare debeat, sibi nunciare dignetur. Et ut literae ad eum in eremum per-
 uenire possent, Euagrio presbytero, vtrique eorum noto, & Antiochia degenti, illae
 dirigantur, rogat, admonens interea in hac hypostasis voce venenum latere? tamen
 se, quicquid ille iusserit, crediturum. Tandem autem illi haeretici diuexerunt, & ea de
 eo in vulgus mendacia sparserunt, ut virgines in monte Hermon degentes, ad quas ex
 eremo scribit epistolam illam, cuius initium est, Chartae exiguitas indicium solitudi-
 nis est, ab eo ceperint abhorretere, & aliqui sub Catholicorum nomine, cum ta-
 men haeretici essent, illum acriter ad eò persecuti sint, & omni inhumanitatis genere
 ita affecerint, ut ex eremo tandem eiecerint. Explicat hæc omnia ipsemet in Epistola
 ad Marcum Celedensem, ubi inter cætera ait; Versu cogor clamare vulgato; Quod
 genus hoc hominum? quæ ve hunc tam barbara morem Permittit patria? hospiti-
 o prohibemur arenæ. Bella cient, primaque verant consistere terra. Quæ idcirco de
 gentili poeta sumpsimus, ut qui Christi pacem non seruat, pacem saltem discat ab ethni-
 co. Haereticus vocor, hominibus prædicans Trinitatem? Sabellianæ impietatis argu-
 or, tres subsistentes, veras, integras, perfectasque personas indefessa voce pronun-
 cians. Si ab Arrianis, merito? si ab orthodoxis, qui huiusmodi arguunt fidem, ortho-
 doxi esse desierunt? Aut, si eis placet, haereticum me cum Occidente, haereticum cum
 Aegypto, id est, cum Damaso Petroque condemnent? & infra? Quotidie exposcor
 fidem quasi sine fide renatus sim? Confiteor, ut volunt, non placet? subscribo, non
 credunt. Vnum tantum placet, ut hinc recedam. Iam iam cedo. Abruperunt partem
 à me animæ meæ, charissimos fratres? Ecce discedere cupiunt? immò discedunt, me-
 lius esse dicentes inter feras habitare, quam cum talibus Christianis. Et ego ipse, nisi
 me & corporis imbecillitas, & hyemis retineret asperitas, iam modò fugerem. Ve-
 runtamen dum vernum tempus adueniat, obsecro, ut paucis mihi mensibus eremi
 concedatur hospitium? aut, si hoc tardum videtur, abscedo. Domini est terra & ple-
 nitudo eius. Ascendant soli caelum? propter illos tantum Christus mortuus sit? ha-
 beant, possideant, gloriantur.

Mansit autem in ea solitudine quadriennio, ut scribitur, incredibili abstinentia vi-
 tam excrucians, & absque aliqua requie omne tempus modò studijs, modò oratio-
 nibus

Cap. 13.

Epist. 57. &
58. Damaso,
Haereticus ei
insidiantur.

Matth. 16.

Interroga-
tus, respon-
det se crede-
re quod Ro-
mæ ecclesia crea-
dit.

Epist. 57. &

38. Consultit
Ro. Pontifi-
cæm in ce-
bus dubijs.

Epist. 39.

Multa pati-
tur à pseudo
christianis.

Epist. 77.

Psal. 23.

- nibus impendens: nunc ab alijs monachis & anachoretis inuisus, nunc alios ipse inuisens: tantasque in eo spiritus dulcedines expertus est, & caelestis patriae beatitudines prae gustauit, ijsque splendoribus Deus, ut ait Propheta, illius animam impleuit, ut in de discensisse saepe poeniterit, & veluti caelestis Hierusalem, illius semper animo memoriam retinuerit. Ego quidem Romae non eram, inquit Pammachio, & tunc me tenebat eremus: atque vti nam pertinuisset, quando focero tuo viuente Toxotio, seculo Paula & Eustochium seruiebant. Egressus ab eremo, vel verius hereticorum persecutionibus inde eiectus, Antiochiam Hierosolymamque repetijt, iuuenis iam, & adolescentiae annos superans. Iuerit ne hoc tempore in Graecia, & Athenas petierit, an potius, quod verius reor, tunc cum in Cilicia esset, id egerit, (commode enim e Cilicia in Atticam nauigatur) incertum. Nam Athenis eum fuisse, haec eius verba, ut credamus, nos cogunt. In arce Atheniensium iuxta simulacrum Mineruae, vidi sphaeram aeneam grauissimi ponderis, quam ego pro imbecillitate corpusculi mouere vix potui. Cum quaererem, quidnam sibi vellet, responsum est ab vrbis eius cultoribus, athletarum in massa fortitudinem comprobari: nec prius ad agonem quenquam descendere, quam ex leuatione ponderis sciatur, quis cui debeat comparari. Antiochie autem degens, Apollinarium Laodicenum, qui postremo ex Ecclesia egressus est, audiuit & coluit, sicut ipse ad Pammachium & Oceanum scribens, testatur his verbis: Dum essem iuuenis, miro discendi ferebar ardore, nec iuxta quorundam praesumptionem, ipse me docuit. Apollinarium Laodicenum audiui Antiochie frequenter, & colui: & cum me in sanctis scripturis erudiret, nunquam illius contentiosum super sensu dogma suscepi.
- Adhaesit autem Antiochiae ex tribus illis, qui tunc eam diuexabant Episcopis, Paulino, quod ita a Damaso, ad quem de ea re scripserat, iussus fuerat. Manens tamen Antiochiae, monachi ac solitarij hominis professionem propterea non omisit. Nam etsi saepe quidem loca vel discendi causa, vel, ut magis literis & orationi in quiete & silentio vacaret, mutauit; ipsum tamen monachi animam nunquam mutauit. Verum hoc fuisse, experimento Paulinus, qui eum presbyterum Antiochiae ordinauit, didicit: & longè postea Epiphanius Salaminae Cypri Episcopus, qui eum ad animarum curam & publice sacramenta ministrandi munus vocauit. Nam primus illum ordinare non potuit, nisi in monachi professione se eum relicturum prius polliceretur. Alter verò nullo modo, ut publice sacrificaret, & animarum cura intenderet, obtinere potuit. Se enim non ad huiusmodi munus, sed ut in agris & solitudinibus vitam traderet, ibique adolescentiae peccata desleret, vocatum potius esse assererat. Vtranque autem hanc rem veram esse, a nemine, melius quam ab ipsomet, iuncto Epiphaniij testimonio, discere possumus. Ait enim, scribens ad Pammachium aduersus errores Iohannis Hierosolymitani, de ordinatione sua his verbis: Fac a te ordinatum, scilicet Paulinum fratrem meum, (alloquitur autem his verbis ipsum Iohannem) idem ab eo audies, quod a me misello homine sanctae memoriae Episcopus Paulinus audiuit. Num rogauit, ut ordinaret? Si sic presbyterium tribuis, ut monachum nobis non auferas, tu videris de iudicio tuo. Sin autem sub nomine presbyteri tollis mihi, propter quod seculum dereliqui, ego habeo quod semper habui: nullum dispendium in ordinatione passus es: & paulò superius. Si de me & presbytero Vincentio, satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim, nunc excitatus haec loqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim vrbes celeberrimas deseruimus, non ut te in populis predicantem laudaremus, sed ut in agris & in solitudinibus adolescentiae peccata deslentes, Christi in nos misericordiam deslacteremus. Epiphanius verò Iohanni Hierosolymitano in eandem sententiam ita testatur: Cum enim vidissem, quia multitudo sanctorum statim in monasterio consisteret, & sancti presbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini suo exercere sacrificia, & laborare in hac parte ministerij, quae Christianorum praecipua salus est: inuenire autem & comprehendere seruum Dei non posses, qui te eo quod graue onus sacerdotij nollet suscipere, saepe fugiebat, & caetera.
- Ordinatus autem presbyter a Paulino iam tunc triginta annorum vir, commentarios, quos iam puer egressus a studijs Rhetorum in Abdiam inceperat, perfecit, & Pammachio studiorum socio dicauit. Non tamen semper Antiochiae mansit, sed partim etiam Hierosolymae, in agris tamen & solitudinibus, vsquequò Romam ad Damasum accessit, viuens: immò tunc Bethleem ab eo electa & habitari coepta est. Verum autem hoc esse,

Esa. 38.

Epist. 26.
Pammachio.In comen-
tarijs Za-
chariae c. 11.

Epist. 64.

Cap. 15.
Viuat An-
tiochiae vt
monachus.Ordinatur
illic presby-
ter.Epiphanius
Salaminae
Episcopus.

Epist. 61.

Epist. 60.

Cap. 16.
Commen-
taria in Ab-
diam con-
scribit in
adolescen-
tia.

esse, satis ex eo constat, quod mortuo Damaso Hierosolymam rediens, illo scilicet tempore, quo Paula & Melania eò ad nauigârunt, tunc videlicet, cum Bethleem ab eò ad habitandum electam ceteri aiunt, ita ipsemet de Bethleem scribat: Intra-
 ui Hierosolymam, vidi multa miracula, & quæ prius ad me fama pertulerat, oculo-
 rum iudicio comprobauit. Indè contendi Aegyptum, lustrari monasteria Nitriæ,
 & inter sanctorum choros aspides latere perspexi. Protinus concito gradu Beth-
 leem meam reuersus sum: vbi adorauit præsepe & incunabula Saluatoris. Suam au-
 tem Bethleem non appellasset, nec se concito gradu ad eam reuertisse, sed accessisse
 potius dixisset, nisi prius quoque, hoc scilicet, de quo nunc tractamus tempore, se-
 dem illam tenuisset.

Hoc tempore, quod inter recessum ab eremo, & ad urbem Romam accessum præ-
 terfuit, Constantinopolim quoque ad audiendum Gregorium Nazanzenum, cuius
 doctrinæ & sanctitatis celebris tunc erat fama, Hieronymus contendit. Translatus
 enim in eam Ecclesiam componendæ seditionis causâ Gregorius fuerat, ut urbem ab
 Arrianis infestam liberaret, sub Theodosio seniore Augusto, antequam primum
 in ea Concilium celebraretur, hoc est, circa primos Damasi Papæ annos. Hoc autem
 verum esse constat ex eo, quod Hieronymus se Constantinopoli fuisse eo tempore,
 quo Gregorius ibi Episcopalem sedem tenebat, ipsemet asserit, & ab urbe Roma post
 Damasi mortem eundem recessisse, ex Epistola, quam in ipso recessu Atella scribit, la-
 ris liquet dum ait; Beatæ memoriæ Damasi meus sermo erat. Tenuit Constanti-
 nopolitanam ecclesiam Nazanzenus annis aliquot, tanta cum sui nominis laude, &
 Orthodoxæ fidei augmento, ut suo tempore in ciuitate vix vnus Arrianus reperire-
 tur: adeo & doctrinæ magnitudine & sanctitatis celebritate pacauerat omnia. Eius
 tempore celebratum fuit ibi primum Constantinopolitanum, aduersus Macedoni-
 um Concilium, quod factum est anno Domini trecentesimo octogesimo quarto,
 ipseque in symbolo, rogatus à patribus apposuit ea verba, quæ sunt de Spiritu sancto.
 Cum autem Ecclesiam omnem composuisset ac confirmasset, & suscitari aduersus
 se rursùm factionem videret, capta occasione, quod absque synodi decreto primam
 sedem reliquerit & Constantinopolitanam arripuerit, furori hominum cedere me-
 lius ratus, expulso Maximo Cynico, quem Arriani elegerant, Nectarium successo-
 rem sanctissimum & eruditissimum virum, votis omnium concurrentibus sibi iusse-
 rit, & ut quieti & ocio in senectute vacare sibi liceret, in Nazanzena quoque ecclesia
 Eulalium Pastorem posuit.

Quod autem Hieronymus Constantinopoli fuerit, ipsemet, qui se Gregorium Na-
 zanzenum præceptorem habuisse semper gloriatur, pluribus in locis disertè testatur.
 Gregorius ait in Catalogo primis Salsimorum, deinde Nazanzenus Episcopus, vir
 eloquentissimus, præceptor meus, à quo scripturas explanante didici, & in Epistola
 ad Nepotianum: Præceptor quondam meus Gregorius Nazanzenus, rogatus à me,
 ut exponeret, quid sibi veller in Luca sabbatum *deus: εὐκτατος*, eleganter luit, Docebo
 te, inquit, super hac re in Ecclesia, in qua mihi omni populo acclamante, cogèris in-
 uirus scire quod nescis: aut certè, si solus tacueris, solus ab omnibus stultitiâ con-
 demnaberis: item in Commentarijs Elia, sextum eius Prophetae caput exponens: De
 hac, inquit, visione ante annos circiter triginta, cum essem Constantinopoli, & apud
 virum eloquentissimum Gregorium Nazanzenum, tunc eiusdem urbis Episcopum,
 sanctarum scripturarum studijs erudirer, scio me breuem distasse subitumque tracta-
 rum, ut experimentum caperem ingenioli mei, & anticus iubetibus obedirem: ad illum
 itaq; libellum mitto lectorem. Et exponens illud Apostoli ad Ephesios, Sacramentum
 hoc magnum est, ita ait: Gregorius Nazanzenus, vir valde eloquens, & in scripturis
 aptissime eruditus, cum de hoc mecum tractaret loco solebat dicere: Vide quantum
 istius capituli sacramentum sit, ut Apostolus in Christo illud & Ecclesia interpretans,
 non se ita asserat, ut testimonij postulabat dignitas, expressisse, sed quodam modo di-
 xerit: Sibi quoque & Nazanzeno Nyssenum quædam opera sua legisse, in Catalogo
 scribit. Alibi quoque Gregorium præceptorem appellat suum, & vbiq; se à tali viro
 eruditum gloriatur: magna enim non minus de vitæ sanctitate, quam de doctrinæ su-
 blimitate Gregorij erat fama: adeoque in Ecclesiasticis literis excellebat, ut solus ex
 omnibus tam Græcis, quam Latinis scriptoribus, Theologi meruerit nomen.

Imperij habenas adhuc Theodosius moderabatur, & Apostolicam Sedem Ro-
 mæ Damasus gubernabat, ipseque Hieronymus iam presbyter annos triginta exege-
 rat:

Lib 3. cõtra
kutim. un.Adorat præ-
sepe & in-
cunabula
saluatoris.

Cap. 17.

Hist. trip.
lib 9. cap. 8.
10.In comen-
tarijs Elia
cap. 6
Epist. 99.
Alia.Concilium
Constanti-
nopolitanum
tempore Gre-
gorij Nazan-
zen.Epist. eius
ad Nyssenum.

Cap. 18.

Epist. 2.

Esaia 6.

Ephes.

Gregorius
Nazanzenus
Episcopus
Constanti-
nopolit. et
præceptor.

Cap. 19.

rat i

- rat: cum ob dissensiones tum Antiochenæ Ecclesiæ, tum alias, Imperiales literæ omnes totius Occidentis, Orientisque Episcopos, Romam pro quæstionum solutione vocarunt. Accesserunt inter alios eò Paulinus Antiochiæ, à quo Hieronymus ordinatus fuerat presbyter, & Epiphanius Salaminæ, seu Constantiæ Cypri, Episcopi: ambo viro sancto amici, & arcto spiritus vinculo copulati. Visum est Græcis Episcopis, Latinū & magni nominis iuuenem secum ducere, præsertim cum Damaso multis ex causis notus, & de Antiochenis dissidijs apprime instructus & eruditus esset: & fortè ipsemet Damaso acceperunt, ac literæ Imperiales illum eò coegerunt, quando inuitum ac renitentem accessisse ipsemet testari videtur. Verba, quibus hæc omnia ille explicet, hæc sunt; Cumque Orientis & Occidentis Episcopos ob quædam Ecclesiarum dissensiones Romam Imperiales literæ contraxissent, vidit admirabiles viros, Christi que pontifices, Paulinum Antiochenæ urbis Episcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Constantia dicitur, quorum Epiphanium etiam hospitem habuit: Paulinum in aliena manentem domo, quasi proprium humanitate possedit: quorum accensâ virtutibus, per momenta patriam deferere cogitabat: & alibi Denique cum & me Romam cum sanctis Pontificibus, Paulino & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminam Cypri rexit Ecclesiam, & verecundè nobilium foeminarum oculos declinarem: ita egredium Apostolum importunè, opportunè, vt pudorem meum sua superaret industria: & quia alicuius tunc nominis esse existimabar super studio scripturarum, nunquam conuenit, quin de scripturis aliquid interrogaret.
- Romam igitur ingressus D. Hieronymus, cœpit reuifere loca, in quibus à pueritia nutritus, edoctus & baptizatus fuerat: reuifere templa Apostolorum & martyrum, ad quæ diebus Dominicis accedere, cum à grammaticæ ludo vacaret, & quorum cryptas ad venerandas sanctorum reliquias ingredi puer solebat. Inuenit hic Pamphacium, suum olim condiscipulum, inuenit alios, tum veteres ex facie, tum ex sola sanctitatis & doctrinæ fama postea sibi factos amicos. Damaso autem quam charus, & quam dilectus fuerit, incredibile est dictu. Nouerat enim iuuenem iam tunc in eremo degentem, ex literis & tractatibus, quos sæpè ad eum miserat: nouerat & egressum ab eremo, Antiochiæ primum, mox Bethleem manentem, vt qui ei munera sæpè mittere, & qui ab eo epistolas & quæstionum solutiones recipere solebat: nouerat ex ingenti fama, quæ de eius vitæ probitate, & mira abstinentia ferebatur. Concurrunt ex Vrbe ad eum vndique, & vterque sexus in promerendo viro secum acriter certat. Non matronæ casta illum dimittere, non ciues, non presbyteri possunt: alij sanctitas, alij doctrina, alij comitas & urbanitas placet. Ille, quod Romæ iam viderit puerum tunc optime spei, animo repetit: ille quod austeram in eremo ab eo exactam vitam audierit, attentè vultus contemplatur & ora. Commendat in eo aliquis presbyterij dignitatem, aliquis orationis prædicat puritatem: hic in eo linguarū scientiam, alter sacrarum literarū admiratur cognitionem: pariter suspiciunt, pariter prædicant & extollunt omnes: & breuiter solus Hieronymus inuenitur, in quo omnium oculi, omnium desigantur obtutus, & in quo vno totius cleri populi que vota suspirant.
- Damasus, cui Hieronymi etiam causa Paulinus Epiphaniusque grati fuerunt, videns sibi velut alterum Paulum Petro, adiutorem in Urbem venisse, remisit ad sedes proprias Episcopis, & Paulino in Episcopatu Antiocheno confirmato, Hieronymum, vt sibi in Ecclesiasticis causis inseruiret, & partem Pontificij oneris sustineret, secum retinet, res fidei & omnes quæstiones religionis, ei, vt in vdequaquæ doctissimo & maxime orthodoxo demandat: hoc est, vt totius orbis consultationibus, præsertim synodalibus, quæ ad Romam velut ad matrem Ecclesiarum omnium, & Apostolicam sedem quotidie deferuntur, respondeat: & quid credere, vel non credere reuertentes ab hæresi debeant, normam formulamque præfigat. Testatur hoc ipse ad Ageruchiam ubi monogamiam laudat, his verbis: Ante annos plurimos cum in chartis Ecclesiasticis iuarem Damasum, Romanæ urbis Episcopum, & Orientis atque Occidentis synodicalibus consultationibus responderem, vidi duo inter se paria vilissimorum è plebe hominum comparata. Testatur etiam Ruffinus, qui confessionem qua reconciliarentur Apollinaristæ, ab eo cum Damaso inseruiret, compositam fuisse scribit: cui respondens Hieronymus, ita ait: Et superfluum puto apertas ineptias confutare, cum mihi mea ingeratur fabella, à synodo videlicet, & sub nomine cuiusdam amici Damasi ego petar, cui ille Ecclesiasticas epistolas distandas tradidit: & Apollinariorum

Epist. 27. in
Epitaphio
Paulæ.

Epist. 16. in
Epitaph.
Marcellæ.

2. Tim. 4.

Cap. 20.
V sita sacra
loca Romæ
Hierony-
mus.

Epist. 124.
& 125.

Cap. 21.

Damasus
eius opera
Romæ vi-
tur.

Epist. 11.

Ruffinus in
sine Apolo-
gia pro Ori-
gene.

rum versutiâ describantur, quòd Athanasij librum, vbi Dominicus homo scriptus est, ad legendum acceptum ita corruerint, vt in litura id quod raserint, rursùm scriberet, vt scilicet non ab illis falsatum, sed à me additum putaretur.

Manens Romæ Hieronymus, & Ecclesiasticis vndiquè ad Apostolicam sedem con-
currentibus inseruiens necessitatibus, non propterea arctam suam viuendi, & in-
cibus quòtidie coram Deo assistendi omittit consuetudinem. Matronarum oculos
verecundè declinat, exemplo omnes, verbo eos, qui ad eum audiendū concurrunt,
instruit. Et quia presbyteri munere insignitus erat, nè tam diuinum sibi cõmissum ta-
lentum occulat, incruentum Christi sacrificium, quod in Cruce peractum fuit, Deo
pro salute omnium offert. Nouit hoc Roma, quæ diu sacrificij seruauit casulam, & ad-
huc eius calicem seruat, & in memoriã tanti viri populo reuerenter ostentat. Nouerat
hoc ipsum Nepotianus presbyter, Heliodori Episcopi, qui quondam Hieronymum in
eremum comitatus fuerat, nepos, quòd scilicet offerendis Deo sacrificijs ille vacaret,
propterea que dum moreretur, talem vestem Missarum sacrificijs aptam, Hieronymo
in hæc verba, vt testis est huius rei ipse Hieronymus, reliquit. Hanc tunicã, qua vtebar
in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi, ærate patri, fratri collegio, & quicquid à
te nepoti debetur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter diligebas. Et si ipse
Nepotianum presbyterum laudat, quòd sollicitus esset, si niteret altare, si parietes ab-
que fuligine, si pauimenta terfa, si ianitor creber in porta, & quòd in omnes cæremo-
nias pia sollicitudo disposita esset, item quòd non minus, non maius negligeret offi-
cium, & quòd semper in ecclesia versaretur, & rursus, quòd basilicas ecclesie, & mar-
tyrum conciliabula diuersis floribus, & arborum comis, vitiumque pampinis adum-
brarit, vt quicquid placeret in ecclesia, tam dispositione, quàm visu, illius labore ac
studio compositum esset, & si contra Pelagianos scribens, ait non displicere, in modò
placere Deo, quòd Episcopus, presbyter, diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus, in
administratione sacrificiorum cum candida procedant veste, quid putandum est
presbyterum procurasse Hieronymum, virum sanctissimum, & qui in vindicando Dei
honore, & Ecclesie pulchritudine asserenda, nemini cederet?

Non tantum hæc omnia Romæ manens procurauit, & cuncta Ecclesie munia vt
honestè ac sanctè peragerentur effecit, sed quicquid etiam boni vel Antiochia, à qua
Petrus Apostolorum Princeps Romam venerat, vel Hierosolymæ, vbi Ecclesia quoque
idem fundauit, & Iacobo gubernandã postea reliquit, esset, vt Romæ quoque, vbi Pe-
trius, secundum Hierosolymitanæ ecclesie consuetudinem, & secundum Antiochiæ
visum, in fine omnium psalmorum, Gloria patri, Romæ cantari coeptum est. Eo emendan-
te, Romæ legendos canendosque in Ecclesia septuaginta interpretum psalmos suscep-
pit. Ipse testamentum nouum, quod Romana postea semper legit Ecclesia, Damasio ro-
gante, è Græco tunc primò correxit. Ipse martyrum fines, qui in Ecclesijs recitantur
primus, vt Cassiodorus, Iuardus, Adoq; testantur, in vnũ sub breuitate collegit. Omitto
alia, quæ postea ad decorè & vtilitatem vniuersalis Ecclesie fecit, vt sacrorum librorum
ex Hebræo, qui nunc vulgati & recepti feruntur, versiones & eorum interpretationes, &
quæ cõtra hereticos diuersis elaborauit temporibus. Manentis Romæ viri sanctitatẽ nunc
târũ discutimus, & iuuenis solummodò examinamus labores, reliqua suis locis dicentur.

In tanta negociorum Ecclesie, vndiquè ad Apostolicam sedem delatorum occupa-
tione, & aduentantium ad se quòtidie passim è populo matronarum virorumque, pari-
ter multitudinẽ, studia nihilominus, quibus ab incunabulis vsque rotus semper fuit
addictus, nihil propterea omisit. Quod auferebat illi dies, nox restituebat, & vigilia
damna, somni diminutio refarciebat. Legit Romæ manens Blefilla Paulæ filia Salo-
monis Ecclesiasten, vt eam ad contemptum mundi prouocaret, & omne, quod in
mundo cereret, putaret esse pro nihilo, & Commentaria in eundẽ scribere inchoa-
uit. Fabiolæ quærenti de tanta, quæ in libro Numerorum est, nominum congerie, &
de tam aperta Balaam Prophetia, cuncta interpretatus, & opus de quadraginta dua-
bus mansionibus Israël se scripturũ pollicitus est. Scripsit itidem Romæ manens con-
tra Heluidium hæreticum, & vt testatur Ruffinus, ad Eustochium de cõseruanda vir-
ginitate libellum, hoc est, Epistolam vicesimam secundam. Et librum Didymi de spi-
ritu sancto, ad preces Damasi, transferre coepit. Paulam item de obitu Blefilla filie
consolatus est vt ipse in Epitaphio Paulæ testatur. Marcellæ exposuit decem Dei apud
Hebræos nomina, item quid significet Alleluia, Amen, Maranatha, & diapalma, &
Psal-

Lib. 2. cõtra Ruffinum.

Cap. 22.

Epist. 16.

Casula & ca-
lix S. Hiero-
nymi Romæ
referuatur.Epist. 3. in
Epitaphio
Nepotiani.

Ibidem.

Ibidem.

Lib. 1. cõtra
Pelag.

Cap. 23.

Gregor. Io-
han. Syra-
cusano,
Epist. 62.Lib. 2. cõtra
Ruffinum.Epist. 123.
Damasio.
Martyrolo-
gium edidit

Cap. 24.

Epist. 116.
Paulæ & Eu-
stochio.Ad Galatas
cap. 1.Ruffi. lib. 2.
Inuocina-
rum.Ex Proce-
m o libri
Didymi, &

2. libr. in
Ruffin.
Epist. 136.
137. 138. 141.
Epist. 155.
Epist. 145.
146.

Psalmum centesimum vicesimum sextū interpretatus est. Paulæ Hebraicum exposuit Alphabetum? Damaso Papæ, quid esset Osanna, quid prodigi filij parabola significaret, & interpretationem Origenis in Cantica Canticoꝝ, è Græco, ab eo rogatus, vertit. Expositionem autē de sexto Esaia capite ac Seraphim, quæ reperitur Epist. 142. Damaso dicata, scripta Constantinopoli fuit, rogantibus amicis, tūc cum Gregorium Nazanzenum audiret, vt ipse super sexto Esaia testatur capite. Dum Romæ versatur Hieronymus, quod per triennium ferè fuit, Paulinianum adoleſcentem tunc fratrem, qui post eius in Syriam secessum natus fuerat, in Urbem aduocat: idque facit, vt eum melioribus literis & sanctioribus pariter moribus imbuat. Conuertit præter ea, quæ diximus, Romæ manens Hieronymus multos, qui vitijs & sceleribus victi tenebatur, & matronas plurimas ad sanctioris vitæ duxit propositum, inter quas Marcella, Melania, Afella, Albina, Marcellina, Felicitasque celebrantur: sed cæteris præstantior Paula, Eustochij & Bleſillæ mater. Nam Paula propositū implere desiderans, vestem murauit, & monasterium ingredi pollicita est: quod adimpleuit, Hierosolymam vnā cum Melania sub Hieronymi ab Vrbe discessum proficiscendo.

Cap. 25.
Epist. 25. de
obitu Bleſillæ.
Epist. 99.
Afellæ.
Hieronymi
famæ ab
æmulis eius
dehauritur.

Cum tot hæc ac tanta vir sanctus Romæ perageret, & omnium ore dignus summo Pontificatu acclamaretur, clerici, (ò mortaliū vita semper incerta) in quorū vitia ille sæpè inuectus fuerat, & laici, quos sæpè reprehenderat, & quod durius illis videbatur, exemplo sanctioris vitæ & offuscabat quotidie, & viliores reddebat, Hieronymi famæ detrahere cœperūt, capta occasione, quod nobiles ac diuites matronas lucri & amoris inhonesti causa, sanctioris vitæ prætextu deceperat, & Hierosolymam explendæ libidinis gratia ducebat. Subornatus est, quo facilius res crederetur, quispiam rûmig erulus, qui se nescio quid inhonesti de sancto cum Paula vel vidisse, vel audisse assereret: eoque factū processit, vt vilis ille homuncio captus, quæſtionibus super ea re examinandus subijceretur. Negauit ille, quod prius dixerat, & infontē clamauit in tormentis, quem antea tanquam scelestū infamauerat. Moritur interea Damasus: Hieronymus occasionē regrediendi Hierosolymam, cum ex Pontificis morte, tum ex impia hominum persecutione cōmodè nactus, relicta Roma, magna sanctorū comitante caterua, nauem in Romano portu conscendit, & per Sicilia, & Italiae fauces, Peloponnesi promontoria, & Cyprum nauigans, adoleſcentē fratrem secum ducens, Antiochiæ appellens, Hierosolymā & suam lætus reuertitur Bethleem. Exprimit hæc omnia ipsemet latè Afellæ, Epistola nonagesima nona, & etiā in Apologia contra Ruffinum: nos ex Epistola illa pauca, ex Apologia, quæ prodatur, cuncta ponemus. Locum, qui plura desiderat, consulat. Ego, inquit, probrosus, ego versipellis & lubricus, ego mendax & satanæ arte decipiens: Quid est tutius, hæc vel credidisse, vel finxisse de infontibus, an etiā de noxijs credere noluisse? Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipere detrahebant: & dolebant labijs, cor de gaudebat. Videbat Dominus, & subsannabat illos, & miserum me seruum suum, futuro cum eis iudicio referuabat. Alius incessum meū calūniabatur, & risum: & ille vultui detrahebat: hic in simplicitate aliud suspicabatur. Penè certè trienniū cum ijs vixi: multa me virginum crebrò turba circū dedit. Diuinos libros, vt potui, nonnullis sæpè disserui: lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fidutiā fecerat. Dicant, quid vnquam in me aliter fenserint, quam Christianum decebat. Pecuniam cuiusquā accepi: munera vel parua, vel magna non spreui: in manu mea æs alicuius inſonuit? obliquus sermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud obijcitur, nisi sexus meus: & hoc nunquam obijcitur, nisi cum Hierosolymam Paula & Melania proficiscuntur. Isti crediderunt mentienti, cur non credunt neganti? Idem est homo, qui fuerat: fatetur infontem, qui dudum noxium loquebatur: & certè veritatem magis exprimunt tormenta, quam risus: nisi quod facilius creditur, quod aut fictū libenter auditur, aut non fictū, vt fingatur, impellitur. Antequam domum sanctæ Paulæ nôsem, totius in me Urbis studia consonabant: omnium penè iudicio, dignus summo sacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damasus meus sermo erat: dicebar sanctus, dicebar humilis & disertus. Nunquid domū alicuius lasciuioris ingressus sum? nunquid me vestes Sericæ, nitentes gēme, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meā posset edomare mentem, nisi lugens atq; ieiunans, squalens sordibus, fletibus penè cæcata: quæ continuis noctibus misericordiā Domini deprecantem, sol sæpè depræhedit, cuius canticū psalmi, sermo Euangelij, delicia continentia, vita ieiunium? Nulla me potuit alia delectare, nisi illa, quæ māducantē nunquā vidi: sed postquam eā pro suo merito castitatis venerari, colere,

suspiciere

Multos pa
titur vir san
ctus Romæ
obtreçtato
res.

Reuertitur
Bethleem.

Epist. 99.
Afellæ.

suspicere cœpi, omnes me illic deseruere virtutes. O inuidia primùm mordax tu! O
 satana calliditas, semper sancta persequens. Nulla alia Romanae vrbi fabulam præ-
 buerunt, nisi Paula & Melania, quæ cõtemptris facultatibus, pignoribus desertis, Cru-
 cem Domini, quasi quoddam pietatis leuauere vexillum. Si balneas peterent, vnguenta
 eligerent, diuitias & ydiuitatem haberent materiem luxuriæ & libertatis, Domina
 vocarentur & sancta: nunc in sacco & cinere formosa volunt videri, & in gehennam
 ignis cum ieiunijs & pedore descẽdere: videlicet non licet eis, applaudente populo,
 perire cum turbis. Si gentiles hanc vitam carperent, si Iudæi, haberent solatium non
 placendi eis, quibus displicet Christus. Nunc verò pro nefas, homines Christiani, præ-
 termissa domorum suarum cura, & proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo fe-
 stucam quarunt, lacerant sanctum propositum: & remedium pœnæ suæ arbitrantur,
 si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo pec-
 cantium. Tibi placet lauare quotidie: alius has mūdities sordes putat. Tu attagem
 ructas, & de comeso acipensere gloriaris: ego faba ventrem impleo. Te delectant
 cachinnantium greges, me Paula Melaniaque plangentes. Tu aliena desideras, illa
 contempunt sua. Te delibuta melle vina delectant: illa potant aquam frigidam sua-
 uiolem. & infra. Hæc, mi domina Afella, cum iam nauem cõscenderem, raptim flens
 dolensque, conscripsi: & gratias ago Deo meo, quod dignus sim, quem mūdus oderit.
 Ora autem vt de Babylone Hierosolymam regrediar, ne mihi dominetur Nabucho-
 donosor, sed Iesus filius Iosede. Veniat Esdras, qui interpretatur adiutor, & reducat
 me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domino in terra
 aliena: & deserto monte Sina, Aegypti auxilium flagitabam. Non recordabar Euan-
 gelij, quia qui de Hierusalẽ egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur,
 occiditur. Sed licet sacerdos despiciat atque Leuites, Samaritanus ille misericors est.

Paula &
 Melania,
 contemptris
 facultatibus,
 Crucẽ Do-
 mini eligũt
 Christũ se-
 quentes.

Gratulatur
 sibi, quod mun-
 dus ipsum
 odit.

Luc. 10.

Nauigauit autem Hierosolymam Paula cum Eustochio filia & multis virginibus,
 Romano in portu nauem cõscendens, post ipsius Hieronymi discessum, quippè cum
 ab Vrbe discedens ipse, & nauem iam ingrediens, Afella Romæ degenti mandat, vt
 Paulam & Eustochium, veli nolit mundus, suas salutet. Ipse autem flantibus Etesijs,
 Augusto abiit mense, & media hyeme à Paulino Antiocheno Episcopo, qui antea vnà
 cum Epiphano, viuento iam Damaso, regressus Antiochiam fuerat, comitatus, Hiero-
 solymam & Bethleem redijt. Omnem autem eius nauigationem, quod discessum
 eius ab Vrbe cauillaretur Ruffinus, ipsemet ei respondens, qualis fuerit, his verbis re-
 fert: Vis nõsse profectiois meæ de Vrbe ordinem? narrabo breuiter. Mense Augusto
 flantibus Etesijs, cum sancto Vincentio presbytero, & adolescente fratre, & alijs mon-
 nachis, qui nunc Hierosolymæ cõmorantur, nauim in Romano portu securus ascen-
 di, maxima me sanctorum frequentia prosequente. Veni Rhegium, in Scyllæo litore
 paululum steti: vbi veteres didici fabulas, & præcipitem fallacis Vlyssis cursum, & Si-
 renarum cantica, & insatiabile Charybdis voraginem. Cumque mihi accolæ illius lo-
 ci multa narrarent, darentque, consilium, vt non ad Protei columnas, sed ad Ionæ por-
 tum nauigarem (illum enim fugietium & turbatorum, hunc securi hominis esse cur-
 sum) malui per Maleas & Cycladas Cyprum pergere: vbi susceptus à venerabili Epi-
 scopo Epiphano, cuius tu testimonio gloriaris, veni Antiochia, vbi fruitus sum com-
 munionem Pontificis confessorisque Paulini, & deductus ab eo media hyeme & frigore
 grauissimo intraui Hierosolymam, vidi multa miracula, & quæ prius ad me fama per-
 tulerat, oculorum iudicio cõprobauit. Indè contēdi Aegyptum, iustitiam monasteria Ni-
 triæ, & inter sanctorum choros aspides latere perspexi. Protinus concito gradu Bethleem
 meam regressus sum, vbi adorauit præsepe, & incunabula Saluatoris. Vidi quoque fa-
 mosissimum lacum: nec me inerti tradidi ocio, sed multa didici, quæ antè nesciebam.
 Quid autem de me Romæ iudicatum sit, & quid postea scriptum, nolo taccas, præser-
 tim cum habeas testimonia scripturarum: & ego non verbis tuis, quæ simulare potes,
 sed scriptis Ecclesiasticis arguendus sim. Vide quantum te timeam. Si vel parua sche-
 dulam contra me Romani Episcopi, aut alterius Ecclesiæ protuleris, omnia, quæ in te
 scripta sunt, mea crimina confitebor. Nunquid & ego non possem profectioem tuam
 discutere? cuius ætatis fueris, vnde, quo tempore nauigaris, vbi vixeris, quibus inter-
 fueris? Sed absit, vt quod in te reprehendo, faciam, & in Ecclesiastica disputatione,
 anilium iurgiorum delramenta compingam.

Lib. 3. Apo-
 logiæ cõtra
 Ruffinum.

It in Aegy-
 ptum mona-
 steria Ni-
 triæ perlus-
 trans.

Nauigans igitur D. Hieronymus, non Protei columnas, hoc est, Aegyptum, & altum
 petijt mare, sed ad Ioppen Ionæ portum intrà Maleas & Cycladas insulas cõtendens,

Cap. 27.

- Antiochiæ tandem appulit. Moratus est autem Antiochiæ aliquandiu, & Paulini cõmunione propterea vsus est, quod Paulinus quanuis ex Eustachiana factione post Meletiu Luciferi Caralitani opera assumptus fuisset, pro vero tamen Episcopo à Romana Ecclesia tenebatur, & iam in sede à Damaso cõfirmatus erat. Meletium, quanuis Catholicus ac sanctus ipse etiam esset, & in magno apud Orientales omnes nomine, propterea Apostolica sedes confirmare noluit, quod ab Arrianis ex Armenia assumptus, in eo Episcopatu positus erat. Durauit hæc discordia, Theodoretõ teste, annis decem & septem, non tantum ipsi viuentibus, sed in successoribus etiam eorum, Flauiano Meletij, & Euagrio Paulini, fauētibus Meletio & Flauiano Orientalibus omnibus, Paulino verò & Euagrio Occidentalibus, & quod amplius est, Romana Ecclesia. Anastasij tandem, qui Syricio successit, tempore composita contentio fuit. Imperiale enim in illis ius antea opprimebatur. Omittit Apollinarium, & eius successorem Vitalem, hæreticos, ac etiam Euzoium Arrianæ factionis hominem, qui Antiochiæ Ecclesias omnes ita occupabat, vt Meletius extra urbem aliquandiu & Paulinus in vna tantum urbis Ecclesia solēnia celebraret. Theodoretus Sabellianæ hæresis accusatum à Flauiano Paulinum asserit, verum falsam fuisse accusationē, cum ex amicitia, quam tam arctē cum D. Hieronymo, acerrimo omnium hereticorum hoste, Paulinus habebat, tum ex cõmunionē Romanæ Ecclesiæ, in qua ille mortuus est, certissimū habeo. Accusatus est etiam ipse Hieronymus huius erroris, & tamē, si quis vnquam alius, falso. Quapropter ea de re Marco Celedensi cõquerens, ait, Hæreticus vocor, Homouision prædicans Trinitatem. Sabellianæ impietatis arguor, tres subsistentes, veras, integras, perfectasque personas in defessa voce pronuncians. Si ab Arrianis, merito: si ab Orthodoxis, qui huiusmodi arguunt fidem, orthodoxi esse desierunt, aut si ijs placet, hæreticum me cum Occidente, hæreticum cum Aegypto, hoc est, cum Damaso Petroque condemnent.
- Sed quid ago de Paulino atque Hieronymo? nonne etiam ipse Meletius, qui omnium Græcorum præconijs celebratur, & quem Basilus & Nazanzenus, duo Orientis lumina, tantoperè in cælum ferunt, veluti Sabellianus, vt idem scribit Theodoretus, ab Arrianis & accusatus, & ex Antiochena sede hoc nomine deiectus fuit? Arrianorum calumnia hæc erat, qui vt se ab hæresis infamia extricarent, viros sanctos, qui ijs acriter resistebant, hæresis macula respergebant. Ad eò enim Arrianis Paulinus in sensus fuit, vt D. Hieronymus scribat, Arrianorum & Eunomianorum tempore Athanasium & Paulinum, solos in Oriente mansisse catholicos. Aduenit autē eò non multo postea, vt existimo, Paula cum Eustochio filia & Melania, Marcellini Consulis nepte, multis comitata virginibus, & Hieronymi nauigationē secuta, post Cyprum Antiochiæ ipsa etiam appulit, deinde sancta Palæstinae terra, quemadmodum latè eius iter in Epitaphio profèquitur D. Hieronymus, Iustrata, Bethleem, ibi perpetuò Christi militiæ inseruitura, contendit. Mansit autem ibi per triennium satis angusto hospitio, quousque latius extruxerit monasterium, vbi ipsa cum virginibus maneret, & aliud, vbi Hieronymus & viri degerent, & diuersorium pro hospitibus, ad ea loca pietatis & religionis causa aduenientibus. Diues enim erat Paula, & Nicopolis in Actiaco litore posita ad eius, veluti quæ ab Agamemnone descendeat, possessionem maximè pertinebat. De Melania quid egerit postea, vir sanctus nusquam meminit. Adhæsit enim illa Rufino & Euagrio Pontico, ac Hieronymi vitæ detrahare cœpit. In eius nomen propterea ille interdum inuehitur, & à tenebris perfidiæ dictam asserit, & dum de obrectatoribus suis meminit, Hæc non est, inquit, illius culpa, cuius sub persona alius agit tragediam, sed Rufini & Melaniæ magistrorum eius, qui illum magna mercede nihil scire docuerunt. Rufinus lib. 2. Inuectiuarū aduersus Hieronymum, quod austerior illa esset seueriorisque disciplina, proptereaque, illi Hieronymi vita non placeret, recessisse eam comminiscitur. Laudatam antea à viro sancto, ac Teclæ nōmine appellatam, adiungit, sed post discessum è suis erasam libris, quod falsum est. Regressa est enim illa Romam, Paula Eustochioque relicta, & quod amplius est, sanctioris vitæ proposito abiecto, & instar vxoris Lot, cum aratri Christi stiuam teneret, retrò respexit, conuersaque est in statu illius salis, de quo scriptum est, Quod si sal euauerit, in quo salietur, ad nihilum valet ultra, nisi vt mittatur foras, & conculcet ab hominibus.
- Bethleem autem primum D. Hieronymus sibi sedem posuit, & deuotionis intuitu elegit, quod in ea Saluator noster Christus natus, à pastoribus visus, & adoratus esset à Magis, Deinde, quod amœnus, & solitaria vitæ ex nemoribus illi adiacētibus cõmodus

modus esset locus. Posita est autem Bethleem in meridiana plaga, & tribui Iudæ annumerata, sub Episcopatu Hierosolymitano, sex, ut testatur Seuerus Sulpitius, qui oram inuisit, & sex mensibus ibi cum sanctissimo viro degit, milliarijs à Hierosolyma distans, & sexdecim ab Alexandria mansionibus. Cellula, in qua Hieronymus mansit, posita erat, ut ipsemet in libro de nominibus Hebraicis testatur, in diuerticulo, quo ibatur ad tumulum Archelai Regis. Super ipsum autem specum, vnde salus mundo emerfit, ecclesia constructa erat, & super ipsum praesepe, in quo agnus Dei reclinatus est, erectum altare: ut Christus in sacrificio ad placandam eius iram ibi Deo offerretur, vnde ille pro salute hominum primum mundo illuxit. Construxit ibi postea Paula monasteria quatuor, & diuersas pro diuersis peregrinis iuxta viam posuit mansiones. Monasterium vnum viri incolebant, reliqua tria virgines, ut quæ in tres turmas diuisa essent: licet in opere & cibo seiuncta; psalmodijs tamen & orationibus iungebantur. Erant hæc monasteria ad ecclesiam super specum ipsum constructa latus: ad eamque die tantum Dominico virgines, vnumquodque agmen propriam matrem sequens, accedebat: à viris autem adeo separata viuebant, ut ne spudonbius quidem ad eas liceret accedere, & præ parietum altitudine nullus fortius ad eas aditus erat. Quæ fuerit earum vita, latè Hieronymus in Epitaphio Paulæ prosequitur. Locum, si quis plura desiderat, adeat.

Ipse autem Hieronymus, qui vsque ab adolescentia monachi egerat vitam, die noctuque studijs, nunc legendo, nunc scribendo, vacabat, & cum alijs fratribus in monasterio labore desudabat: viuebat in paupertate, & ut Rufino ipse testatur, pecunias nec habebat, nec habere volebat: sed habens victum & vestitum, his contentus erat, in cellula latebat, & sacerdotium non ambibat, nec humilitate damnata Episcopatum auro redimere festinabat: esse tantum, non etiam apparere, cupiebat: & interno duntaxat homine, non etiam externo, proficere satagebat. Hæreticos adeo persequebatur, ut coram eo hæreses, veluti coram Sole nebula, euanescerent. Nouerunt hoc Miluitani Concilij Patres, qui ad Innocentium primum scribentes, Hieronymum ut strenuum hæreticorum impugnatorem prædicant. Sanctam igitur rursus inchoans vitam, & veluti nouus quidam miles, ad certamina laboresque confurgens, nihil omittit eorum, quæ ad aternam salutem consequendam vel utile, vel necessarium esse retur: corpus ieiunij macerat, mentem studijs, spiritum pascit oratione. Vbi oratio deficit, lectio: ubi lectio, oratio incipit. Somnus non ad delicias, sed ad naturam capitur necessitatem: in duro, non in mollibus, cubat: & vili pallio, non precioso ac nitido tegitur indumento: ex ore nihil, nisi sanctum, nisi castum, procedit: quodcumque ex eo audieris, Christi sermo est: & in ipso quoque silentio Deum loquitur. Humilitatem non minus re, quam habitu & professione, præstat: hospites benignè excipit, omnesque præter hæreticos, illisque pedes etiam lauat. Vigilat cor eius dum dormit: & cum ambulante Christus ambulat, cum sedente sedet. Sed præter omnem tam animi, quam corporis sanctitatem puritatemque, quibus veluti præclara lux quædam mundo irradiat: studijs, nunc aliquid vertendo, nunc commentando, incumbit, præcipue autem aduersus hæreticos elaborando.

Primo quinquennio, quo ex vrbe Roma discedens, Bethleem repetijt, Ecclesiasten ex Hebræo trāstulit, & præclarissima illius ingenij monumenta, libros aduersus Iouinianum, exarauit. Canis iam caput eius spargebatur, ipseque nihil propterea ex studiorum assiduitate remittens, cum Didymi Alexandrini, qui olim Athanasio charus & magno Antonio amicus fuerat, fama vsquequaque celebris ob doctrinæ magnitudinem efferretur, essetque illa tanto aliorum Doctorum fama celebrior, quanto hominis cæcitas, quæ à parua illum ætate ceperat, singularè eam magis reddebat, rursus Alexandriam, ut eum videret, & dubiorum, quæ in scripturis habebat, ab eo solutiones audiret, perrexit, magnam cum eo amicitiam inde contraxit: talemque, ut ille Didymi de spiritu sancto librum transferret, & Didymus expositionem in Osee prophetam illi dicauerit: eiusdemque rogatu, Commentariorum in Zachariam libros quinque dictauerit. Meminit huius rei ipsemet Hieronymus in epistola ad Pammachium & Oceanum, ita scribens: Iam canis spargebatur caput, & magistrum potius, quam discipulum decebat. Perrexi tamè Alexandriam: audiui Didymum, in multis ei gratias ago: quod nesciui, didici: quod sciebam, illo docente non perdidici: & rursus in Procemio ad Ephesios: Non quod ab adolescentia aut legere vnquam, aut doctos viros ea, quæ nesciebam, interrogare cessauerim, & memetipsum tantum, ut plerique, habuerim magistrum.

Deniquè nupèr ob hanc vel maximè causam Alexandriam perrexi, vt viderem Didymum, & ab eo in scripturis omnibus, quæ habebam dubiam, seiscitarer. Et in Procemio super Osee prophetam ad Pàmachium: Ante annos circiter vigintiduos, cum rogatu sanctæ & venerabilis socrûs, immò matris tuæ Paulæ, (illud enim nomen carnis, hoc spiritus est) quæ monasteriorum & scripturarû semper amore flagrauit, essem Alexandria, vidi Didymum, & eum frequenter audiui, virum sui temporis eruditissimum: rogauique eum, vt quod Origenes nò fecerat, ipse compleret, & scriberet in Osee commentarios. qui tres libros, me perente, distauit, quinque quoquè alios in Zachariam. & in tertio contra Rufinum libro: Extat liber Didymi ad te, quo seiscitanti tibi, respondit, non eos multa peccasse, & idè corporum carceres tantum eis tetigisse sufficere. Magister meus & tuus, eo tempore, quo tu ab eo ista quærebas, tres explanationum in Osee prophetam libros, ad me, me rogante, distauit, itaque, vt quemadmodum librorum multitudinem Origeni, eloquentiam Ciceroni, Aristoteli argumenta, prudentiam Platoni, & Aristarcho eruditionem Hieronymus tribuit, ita scientiâ scripturarum Didymo concedat. Non immeritò igitur, se Gregorium Nazanzenum & Didymum in scripturis sanctis catechistas habuisse, cum Domnionem gloriatur. Quandiù autem Alexandria apud Didymum vixerit D. Hieronymus, ipse non prodit: Rufinus, si tamen ei credi potest, per mensem tantum ibi eum mansisse scribit.

Valde laudat Didymum, sed tamen alibi dicit errasse eum, dum Origenem sequitur.

Epist. 51. ad Domnionem.

Cap. 32. Epist. 67. Pàmachio & Oceano. Iohan. 3. Discit linguam Hebraicam ex Barabão quodam.

Multum prodest Ecclesiæ ex Hebraicæ linguæ cognitione.

Epist. 108. ad Domnionem ac Rogatianum.

Cap. 33.

Idè commentarios in Epistolam ad Ephesios &c.

Reuersus ab Alexandria, rursusque Hierosolymam & Bethleem suam repetens, magno labore & impèdio Barrabanum, seu verius Barhanina, Hebræum præceptorem nocturnum audit. Timebat enim ille Iudæos, proptereaquè, instar Nicodemi, qui in tenebris Christum adiit, clam, nè factum à Iudæis resciretur, hoc est, nocturnum tantum Bethleem veniens, Hieronymum edocebat: magno enim precio eum, vt illuc ad docendum accederet, conducebat. Meminit huius præceptoris multis in locis, sicut de Huilio Origenes, præsertim in Epistola ad Pammachium & Oceanum, & vbi Rufinus respondet, qui non minus ineptè, quàm impiè, viro sancto obijciebat, quòd Barrabam, dimisso Christo, sequeretur, & Iudaicis incumberet lectionibus: pulchrè sibi ex Euangelio lulum accepisse existimans, si cum Iudæorum populo clamaret, Nò hunc, sed Barrabam: vir ipse, qui veluti inter olores anser obstreperet, & semet sanctorum doctorumque hominum numero auderet immiscere. Cum, vt respondens ei Hieronymus ait; ab eo Hebræam linguam discere non poterat: quia adeò tenacis erat ingenij, vt vnam sine alterius amissione discere non posset: suam enim, hoc est, Latinam, oblitus erat, dum peregrinam Græcorum sectatus est. Finxit, vt malignitatem hominis noscas, hæc garricens cornicula, Hieronymi etiam nomine epistolam, in qua, illum penitentiam agere, diceretur, quòd huic vacauerit studio, cum in eo nil nisi falsum, vanumque reperiretur: & vbiquè per cereales & anabastos suos sparsam disseminauit. tantum sibi apud omnes vendicat impudentia, & eousquè hominum liuor procedit. Et vndenam apud nos ex Hieronymi studijs maior, quàm ex Hebraicæ linguæ cognitione vtilitas emanauit? vnde emolumentum maius profluxit? Eius enim tantam interpretatio, ab Ecclesiâ iamdiù recepta, in vfu nunc est: eius versio legitur & citatur. Septuaginta enim, exceptis Psalmis, qui ipsi etiam sicut à Hieronymo emendati sunt, leguntur, nullum amplius apud Latinos locum tenent. An non Abraham in omni Chaldeorum, & Moyses Aegyptiorum sapientia docti fuerunt? & Christiano homini non licet in vtilitatem Ecclesiæ, argutarum apum instar, vndiquè, quæ bona ac recta sunt, colligere & comportare?

Nihil propterea hoc studiù omittens D. Hieronymus, circuit etiam post hæc cum eruditissimis Hebræorum, omnem Palestinae terram, vt cuncta illius loca, situs ac regiones, de quibus scriptura meminit, proprijs collustraret oculis, & quod absens audierat, presens videret. Et cum Paralipomenon librû translaturus esset, propter immensam congeriem nominum, quæ in eo continetur, ex Tyberiadem eruditissimum quandam Hebræum legis Doctorem, qui ceteris Iudæis admirationi erat, conduxit, & cum eo à principio vsque ad finem cuncta, quæ in eo libro scripta sunt, examinavit: sicut ipse ad Domnionem & Rogatianum testatur. Nò multò post, quàm reuersus ex Alexandria fuit, vt ipse in Procemio eorum librorum testatur, Commentarios in Epistolam ad Ephesios scripsit. Adiunxit deinde eos, qui sunt ad Philemonem, mox qui ad Galatas, postremò qui ad Titum, vt ex eius præfationibus commentarijs adpositis constat. Omnes autem Paulæ & Eustocho, in Bethleem iam degentibus, dicauit.

Com-

DE S. HIERONYMO ECCLESIAE DOCTORE.

311

Commentarios verò, qui sunt super Matthæi Evangelium, ad preces Eusebij presbyteri Cremonensis, intimi sibi amici, tunc Romam proficiscentis, tumultuariè conscripsit, sicut aliquanto postea, qui sunt in septem prophetas, Micheam, Nahum, Habacuc, Sophoniam, Aggæum, Zachariam, atque Malachiam, in ceteros enim quinque minores, scripsit multò deindè, hoc est, mortua iam Paula, post vigintiduos circiter annos, ex quo ab Alexandria & Didymo reuersus fuerat: sicut in Abdiam tricesimo suæ ætatis anno, & in quatuor maiores multò postea, hoc est, in postrema ferè senectute. Verùm quia hanc rem plenè ipse disserit, eam suis verbis ad Pammachium scribentem audiamus: Præposito ordine atque confuso duodecim prophetarum opus & cœpimus, & Christo adiuuante complebimus. Non enim à primo vsque ad nouissimum, iuxta ordinem quo leguntur, sed vt potuimus, & vt rogati sumus, ita eos disseruimus, Nahum, Micheam, Sophoniam & Aggæum primò *φιλοπονοῦντας* Paulæ, eiusq; filie Eustochio *προσεβάντα*. Secundò in Habacuc duos libros Chromatio Aquileienti Episcopo delegauit. Tertio post longi temporis silentium, Abdiam & Ionam tibi imperanti disserui, Præsenti anno, qui sexti consulatus Archadij Augusti & Anicij Probi factis nomen imposuit, Exuperio Tolofanæ ecclesiæ Pontifici, Zachariam, & eiusdem verbis Minerio & Alexandro monachis, Malachiam prophetam interpretatus sum: statimque recurrens ad principium voluminis Osce, & Iohel, & Amos, tibi negare non potui.

Ex Proo-
mio super
Osce.

Ex Proo-
mio in Ab-
diam.

Ex Proo-
mij, maxi-
mè in Eze-
chielem.

Intèa Ruffinus librum Origenis *περὶ ἀρχῶν* multis enormibus refertum erroribus transfert, & vt illum mundo legendum obtrudat, Hieronymum, quòd Origenem ipse etiam transfulerit ac laudauerit, ad cælum effert. Intercesserat inter eos antea nescio quid dissidij, sed reconciliati inuicem fuerant. Verùm gratia malè facta, non coit. Incipit eam ob causam cicatrix vix obducta recrudescere, dum Hieronymus ab amicis Pammachio & Marcellino ex Vrbe monetur, se ex obliquis Ruffini laudibus Origenistam credi, & pro vero ita teneri, nisi suspiciones hominū purget. Verùm nondum ad pugnas & contentiones verborum ventum erat, vt ab Epistola sexagesima extra discere quis potest. Crescebat hoc eodem tempore in Bethleem monasteriū, quòd a Paula exædificabatur: verùm licèt pro viris & virginibus ibi degētibus satis capax extructum habitaculum esset, & pro peregrinis māsiones aliquæ circa viam erectæ, tantus tamen vndiq; ad ea loca pietatis causa hominum concursus erat, præsertim monachorum, vt diuersorium magis amplum Hieronymus ædificare cogitauerit. mittit propterea Paulinianum sibi germanum, in patriam, iam à Gotthis vastatam, vt semirutas villulas, quæ barbarorum effugerant manus, & parentum communium venderet census. (obierant enim tunc Hieronymi Paulinianiq; parentes) degebat hoc tempore Romæ Ruffinus, eamque tunc Syricus, de cuius testimonio deindè sub Anastasio, qui eum de Origenis versione damnauit, gloriabatur, gubernabat. Ex ea Aquileiam & patriam reuersus postea est, Pauliniano adhuc in Dalmatia & vicinis oris manente. Meminit huius rei in Epistola ad Pammachium, & in altera, quæ ad ipsum Ruffinum est, his verbis Hieronymus: Nos, in ista prouincia ædificato monasterio, & diuersorio proptèr extructo, nè fortè & modò Ioseph cum Maria in Bethleem veniens, non inueniat hospitium, tantis de toto orbe confluētibus turbis obruimur monachorum, vt nec ceptum opus deserere, nec supra vires ferre valeamus. Vndè quia penè nobis illud de Euangelio contigit, vt futuræ turris non antè computaremus expensas, compulsi sumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt semirutas villulas, quæ barbarorum effugerunt manus, & parentum communium census venderet, nè ceptum sanctorum ministerium deserentes, risum maledicis & æmulis præbeamus. & ad Ruffinum: Frater meus Paulinianus necdum de patria reuersus est, & puto quòd eum Aquileiæ apud sanctum papam Chromatium videris. Sanctum quoq; presbyterum Ruffinum ob quandam causam per Romam Mediolanum misimus, & orauimus, vt nostro animo & obsequio vos videret. Gotthi autè aliquot annis ante Romam captam, hoc est, Valentis tempore, vt Orosius testis est, primùm Thraciam, exindè, vt alij, Pannoniam Dalmatiamque vastarunt, quo tempore Stridon quoque destructa fuit.

Cap. 34.

Ex præfat.
Ruffini in
lib. *περὶ ἀρ-
χῶν*.

Epist. 66.

Multum sub
eo creseit
monachoru
numerus.

Epist. 66.

Ruffino.

Epist. 26.

Pamma-
chio.

Luc. 14.

Epist. 66.

Ruffino.

Orosius li.

7. c. 19.

Epist. 61. cœ-

tra Iohan-

nem.

Epist. 60.

Reuersus Palæstinam Paulinianus, & iam triginta annorum vir factus, ab Epiphano Cypri, inuitus, tento scilicet ore, nè reclamaret, primùm diaconus, deindè presbyter, in monasterio quodam Eleutheropolitani territorij ordinatus est. Arripuit ex hac causa inimicitarum ansam Iohannes Hierosolymitanus Episcopus aduersus Epiphanium,

Cap. 37.

phanium, Hieronymumque, & monachos secum degentes, qui se, uti Origenistam, ab eis corripere & profligari videret. Asserit enim, in sua diocesi Paulinianum, se inscio, ordinari non debuisse, præsertim cum ætatis sacerdotio aptus ille non esset. Replicant illi, ad Eleutheropolitanam, non Hierosolymitanam, diocesim monasterium illud, ubi ordinatio facta est, pertinere: & Paulinianum, cum iam triginta annorum sit, presbyteratui aptum esse, nec plures habuisse annos ipsum Iohannem, cum Episcopus creatus est. contentio eousque processit, ut Iohannes excommunicauerit omnes, qui Paulinianum pro presbytero haberent, ita ut ipse etiam Hieronymus aliquandiu specum Domini tantum videre, non etiam ingredi, propter ecclesiam super eum constructam, cum monachis posset. Posita enim sub Episcopatu Hierosolymitano Bethleem est. De hac autem re ipse his verbis conqueritur: Ego misellus, dum in solitudine delitescere, à tanto pontifice repente truncatus, presbyteri nomen amisi. & infra: An non tu potius scindis Ecclesiam, qui præcepisti Bethleem presbyteris tuis, nec competentibus nostris in Pascha baptismum traderent, quos nos Diospolim ad Confessorem & Episcopum misimus Dionysium baptizandos? Ecclesiam scindere dicimur, qui extra cellulas nostras, locum Ecclesie non habemus? An non tu scindis Ecclesiam, qui mandas clericis tuis, ut si quis Paulinianum ab Epiphano Episcopo consecratum, presbyterum dixerit, ecclesiam prohibeatur intrare? ex quo tempore usque in præsentem diem, videmus tantum specum Domini, & hæreticis intrantibus, procul positi suspiramus. Nosne sumus, qui Ecclesiam scindimus, an ille, qui viuus habitaculum, mortuis sepulcrum negat, qui fratrum exilia postulat?

Non contentus hac excommunicatione Iohannes, ab Imperatore etiam obtinuit, ut Hieronymus una cum monachis in exilium mitteretur: verum re melius perpenſa, effectum suum rescriptum sortitum non est. Nuper nobis, inquit, postulauit & impetrauit exilium, atque, utinam implere potuisset: ut sicut illi voluntas imputatur pro opere, ita nos non solum voluntate, sed & effectu coronam haberemus exilij. Archelaus comes, sequenter pacis inter eos prius fuerat, & Theophilus Alexandria Episcopus eandem, nondum erroribus Iohannis cognitis, per Isidorum presbyterum procurauit. Verum cum D. Hieronymus hominis detexisset errores, quod scilicet Origenista esset, & octo, quas interim improbando recenset, hæreses prædicaret, & Pauliniani prætextu eos persequeretur, ipseque interea Iohannes, ut se expurgaret, vocatus, accedere noluisse, finis controuersie positus est. Origenes enim, quem Iohannes sequebatur, ab Alexandria tunc primum Ecclesia sub Theophilo Episcopo, Epiphano, Hieronymoque instantibus, in Oriente damnatus est, quam condemnationem postea Occidens Romaque confirmauit. Rome Syricus Papa adhuc Apostolicam regebat Ecclesiam, cum Ruffinus lieros *περι ἀρχαίων* Origenis, à se versos, in ea disseminat, ac multos eorum decipit lectione. Hæretici, quod amplius est, simplicitati sancti viri illudentes, communionis literas, discessuri ex Vrbe, impetrant. negauerunt enim se Origenis sequi errores. Detegit errores eorum Marcella, & examinatis testibus, illos ad eum conuincit, ut cum vocati venire noluerint, ab Anastasio, qui Syricio successit, condemnati sint.

Hoc tempore inimicitie, que olim erant ex causa fidei cum Ruffino, & sopita, non extincta, fuerant, in apertas contumelias eruperunt. Dum enim ille Hieronymum secum in hæresis suspicionem, veluti Origenista esset, trahere suis preconijis conatur, & vir sanctus se ab huiusmodi infamia extricare cunctis viribus querit, necesse fuit aperte in hostem procedere, & amicitiam ab adolescentia cum Ruffino contractam, religionis causa penitus scindere. Quis enim æquo animo se hæreticū appellari patiatur, & perpetuo permansura infamia notari? præsertim cum huiusmodi labe vix vnquam eluatur, & nisi infinitis propemodum contra scriptis, testificationibus, ac rebus etiam gestis contrarium postea manifeste appareat, nunquam tollatur. Inurgit propterea acriter vir sanctus in Ruffinum, & cunctis viribus insidiantem sibi proterit hostem, & non tantum in refellendis falso vitæ obiectis criminationibus, quam in abigenda à se hæresis infamia occupatur: tantaque indignatione huius materiam defensionis suscepit, ut stylum, iam ob omnia à multis annis gentiliū literarum studia languentem, & propter Hebraicæ linguæ barbariem quandam vitiatum, quasi tunc à rhetorum schola egressus esset, ita ornate acuteque, exacuierit, ut Ruffinus postea ne inter doctos quidem haberi cœperit.

Regebat hoc tempore Romanam Ecclesiam Anastasius Papa, cuique, Ruffinus libellum,

Iohannis Episcopi Hierosolymitani in Epiphano & Hieronymum inuidia.

Epist. 61. contra Iohannem.

Iohannes Episcopus Ecclesiam scindit.

Cap. 36. Epist. 61.

Sequitur Origenis errores.

Epist. 16. in Marcellæ Epitaphio.

Cap. 37. S. Hieronymus falso à Ruffino tanquam Origenista diffamatur.

Cap. 38.

lum, cui postea Hieronymus respondit, dicitur: & in Africa docebat Aurelius Augustinus, & Hipponensem gubernans ecclesiam, suae doctrinae ac sanctitatis documenta ubique spargebat. Audiens iam celebrem Hieronymi tum senis, per totum terrarum orbem diffusam famam, (ad eum enim veluti ad oraculum quoddam undique concurrebatur) & se Hieronymi comparatione tanquam nouum quendam in Ecclesiasticis studijs militem esse cognoscens, contrahendae amicitiae causa ad eum scribere incipit, interrogans ab eo quaedam, & expositionem eius de Pauli simulatione modestè vellicans, in scribendo rescribendoque pro talibus rebus multum contentur tempus, dum literae serò ad Hieronymum, ad quem mittuntur, perueniunt. Certatum est aliquandiu pro hac re inter eos, praesertim dum expositionem suam, quod Paulus simulauerit, Hieronymus defendere, & Augustinus, dum mendacium omne à scripturis sacris tollit, alio modo solui posse difficultatem contendit: Videlicet, ut Paulus seruando tunc modo quodam non necessario legalia, minimè errauerit, proptereaque rectè Petrum, qui ad ea gentiles exemplo suo adigeret, reprahendere potuerit. Putatum est à principio, inter eos magnas exoriturus fore discordias, dum Hieronymus, à iuvene tunc primùm ex oriente videns se notari, excanduit. Verùm Christi charitas, qua inter eos certabatur, omnem discordiam ademit, tantumque postea Augustinus Hieronymo detulit, ut scripta sua discutienda illi miserit, libros dicauerit, & quaestiones aliquot, praesertim quae sunt de origine animae, ab eo petierit, & quia propter locorum distantiam & animarum curam proficisci ad descendum in Bethleem non poterat, misit ad eum, qui sua vice quaerere & discere multa à Hieronymo, Paulum Orosium, Alipium, & Profuturum quendam presbyterum, qui tamen Profuturum morte praeventus, eò peruenire non potuit. Misit per Cyprianum diaconum & alios epistolae multas, vehementerque dolebat, se eò ad descendum proficisci non posse. multum enim, ut par erat, deferebat Hieronymo, & in viro non minus omnis generis cumulatè positam doctrinam, quam vitae sanctitatem, admirabatur: sicut ipse ad eum scribens, his verbis restatur: Tantae autem mihi in literis tuis, quae in manus nostras peruenire potuerunt, apparent res, ut nihil studiorum meorum mallet, si possem, quam inhaerere lateri tuo. Quod ego quia non possum, aliquem nostrorum in Domino filiorum erudiendum nobis ad te mittere cogito, si etiam de hac re tua rescripta meruero. nam neque in me tantum scientiae scripturarum diuinarum est, aut esse iam poterit, quantum inesse tibi video. Quòd autem Paulus Orosius in Bethleem cum Hieronymo fuerit, ipsemet in septimo historiae suae libro prodit his verbis: Ego quoque, ipse virum quidem Narbonensem, illustris sub Theodosio militiae, etiam religiosum, prudentemque, & grauem, apud Bethleem oppidum Palaestinae, beatissimo Hieronymo presbytero referente, audiui, se familiarissimum Arthaulpho apud Narbonam fuisse.

At non solum Augustinus, sed totus terrarum orbis senem venerabatur. Seuerus Sulpitius propterea illum inuisit, & sex mensibus cum eo mansit: mansissetque, ut ipse ait, perpetuo, si potuisset. doctissimum in omni fuisse sententia, & acerrimum praedicat hostem haereticorum, & quòd omne tempus in studijs consumeret, interea afferens. Hedibia & Algasia ex ultimis Galliarum finibus Apodemium pro mirarum quaestionum solutione ad eum misit: miserunt ex Germania Sunia & Fretella, ut varietatem Psalterij ab eo audirent. Mittebant ex vrbe Pammachius, Oceanus, & alij: ut vel contra haereticos responderet, vel dubia aliqua à se mota dissolueret. Mittebant & ex reliquis oris reliqui: tantusque undique ad eum quaestionum ac literarum concursus erat, ut scribens Paulino, hoc ipsum ipse illis verbis testetur: Et ut sanctae menti tuae simpliciter fatear, vno ad Occidentem nauigandi tempore, tanta à me simul epistolae flagitantur, ut si cuncta ad singulos velim scribere, occurrere nequeam.

Ob res Paulae & Eustochij Firmum presbyterum Rauennam, Africam, Siciliamque his temporibus Hieronymus misit: qui ad eum reuersus, sospitem esse Augustinum renunciauit. Moritur interea Paula, antequam scilicet Roma Gotthis sub Innocentio, Duce Alarico, caperetur, hoc est, Honorio Augusto sexiès & Arestino consultibus, sub finem scilicet Anastasij Pontificatus, anno scilicet Domini quadringentesimo septimo. Assidet agrotanti Hieronymus, & in longa eius infirmitate sedulo inseruit. Succedit Anastasio Innocentius primus, cuius octauo anno cum is Rauennam, ut auctor est Orosius, moraretur, Roma capta fuit. His octo, qui à fine Anastasij ad Romam captam

Epist. 82.
Marcellino.S. Augustin.
Episcopus,
contrahēde
amicitiā
causa Hiero-
nymo scri-
bit.

Epist. 86.

Epist. 94.

Epist. 94.

Epist. 86.

Is multum
Hierony-
mo defert.
Epist. 113.S. Hierony-
mi respon-
sum.

Cap. 39.

Epi. 150. 151.

Epist. 135.

Epist. 133.

Cap. 40.

S. Paulae
obitus.

Epist. 97.

Orosius lib.
7. c. 23.

captam

- S. Hieronymi in Efaïâ & Hieremïâ comentaria &c.
- Epist. 82. Plal. 38.
- Epist. 16. Urbis Romæ de uastatio.
- Anastafius I. uir pius & sanctus.
- Cap. 41. Epist. 30. Fabiola Epitaph.
- Epist. 127. Epist. 128.
- Epist. 82.
- Cap. 42.
- Lib. 2. contra Rufinum.
- Ruffinus li. 2. In uectiuarum.
- Cap. 43.
- captam præterfluxerunt, annis in Efaïam & Hieremiam D. Hieronymus scripsit. patet enim ex Præfationibus affixis obijffe iam Paulam. Nam quòd capta tunc fuisset Roma, anno fcilicet Domini quadringentesimo duodecimo, in Proœmio Ezechielis ipfemet clarè his uerbis ad Euftochium fcribens, meminit: Poftquàm uerò clariffimum terrarum omnium lumen extinctum eft, immò Romani Imperij truncatum caput, & ut uerius dicam, in vna vrbe totus orbis interiit: obmutui, & humiliatus fum, & filii de bonis, & dolor meus renouatus eft. & ad Marcellinum: Ezechielis uolumen olim aggredi uolui, & fponfionem creberrimam ftudiofis lectoribus reddere: fed in ipfo dictandi exordio ita animus meus occidentalium prouinciarum, & maxime urbis Romæ, uastatione cõfufus eft, ut iuxta uulgare prouerbiũ, proprium quòque ignorarem uocabulum. De urbis Romæ uastatione meminit etiam in Epitaphio Marcellæ, cui & Panmachio Danielis commentarios dicauit, qui etiam ipfi ante captam Romam conſcripti funt, poft morrem fimiliter, ut teor, Paulæ, ſicut Epitaphium Marcellæ poſt illius ruinam. Nobiles multi, & utriusque ſexus homines poſt euerſam Romam Hieroſolymam pergebant, quos Hieronymus ea, qua poterat, humanitate gratanter accipiebat. Vnde in Proœmio commentariorum tertij libri Ezechielis, ſic ipſe ad Euftochium ſcribit: Quis crederet, ut totius orbis extructa uictorijs Roma corrueret? ut ipſa ſuis populis & mater fieret, & ſepulcrum? ut tota Orientis, Aegypti, Africa litora olim dominatricis urbis, ſeruorum & ancillarum numero complerentur? ut quotidie ſancta Berthelem nobiles quondam utriusque ſexus, atque omnibus diuitijs affluentibus, ſuſciperet mendicantes, quibus quoniam opes ferre non poſſumus, condolemus, & lachrymas lachrymis iungimus, occupati que ſancti operis ſarcina, dum ſine gemitu confluentes uidere non patimur, explanationes in Ezechielem, & penè omne ſtudium omiſimus. Laudans in Epitaphio Marcellæ Anaſtaſium Papam Hieronymus, ait indignam fuiſſe Romam, quæ eum diu haberet, nè ſub tali Pontifice illa uel caperetur, uel eius precibus placatus Deus, faceret nè caperetur.
- Senuerat iam Hieronymus, & in Prophetarum interpretationibus occupatus, ſtudium quotidie ponebat, cum ſtatim ex Vrbe Hieroſolymam Fabiola inſperata aduenit, ut in ſanctis locis Chriſto ſeruiret. Affert ſecum ingentem, quòd Hieronymus, Euftochium & uirgines recreet, latitiam ſœmina, quæ tamen paruo durauit tempore. Dum enim loca ſancta inuiſeret, ſtatim nuncius affertur, Hunnorum infinita examina cuncta ſibi obuia ubique uaftantium, Hieroſolymam petere. Inueteratum ſanctorum locorum deſiderium Hieronymus, ut in fixis maneret cum uirginibus ſedibus, tenuit: quanuis paratam ad fugam claſſem teneret Fabiola, ut quæ ad iter expedita eſſet, quippè quæ ſedes iam nullas poſuerat, ac tota eſſet in ſarcinis, Romam redijt. Conſcripſit ei poſtea librum de Quadrageſima duabus manſionibus, ſicuti uicini pollicitus fuerat, & memoria mortuæ reddit: ſicuti uiuenti opus, quòd eſt de ſacerdotilibus uelibus, in prociuctu, cum nauigaturus iam eſſet, præſtitit. Quòd autè poſt Romam captam, barbarorum illuuijs Orientis loca, præfertim Syriæ cum Antiochiæ obſidione percurreret atque uaftauerit, ipſemet Hieronymus, ſcribens Marcellino & Anapſychia, apertè teſtatur: in qua Epiftola Fabiolæ etiam mentionem facit, aſſerens quòd duos ſuper Ezechielem commentariorum libros ei miſerat, & quòd ab ea exemplaria mutuari, ſi uellet, poſſet.
- Exponebat præter commetariorum tam exactos labores, Berthelem manens Hieronymus in conuentu fratrum ſacros Bibliothecarum libros, à Septuaginta uerſos: de qua re ipſe his uerbis meminit: Ego ne contra LXX. interpretes aliquid ſum locutus, quos ante annos plurimos diligentiſſimè emendatos, meæ linguæ ſtudioſis dedi, quos quotidie in conuentu fratrum ediſſero, quorũ pſalmos iugi meditatione decanto? Ruffinus grammatici eum uſum officio, & ante non multos annos, nobilium ueros, ſibi ad diſcendum Chriſti timorem commiſſos, humanioribus poetarum & hiftoricorum literis docuiſſe criminatur: quaſi crimen, & non potiùs immenſa ſit laus, vnà cum Chriſtiana religionis rudimentis literas quoque, quæ illi ætati neceſſariæ ſunt, ueris tradere, & paruulis tanquam paruulum fieri, ut eos quis lucrificat. Vide quòd hominis liuor procedat, ut quòd laudis loco ſit, opprobrio detur. Certè ipſe in Proœmio tertij ad Galatas libri, Paulæ & Euftochio teſtatur, quindecim & ampliùs tunc fuiſſe annos, ex quo gentiliũ libros non legerit.
- Præter ſtudioſorum & orationis occupationem, neceſſè illi erat, quotidie aduenientes

tes ad ea loca Christianos excipere, & ea qua poterat humanitate recreare. Qui quidem concursus tantus erat, ut studijs vix esset relictus locus. De qua re ita ipse Eustochio testatur: Fateor me explanationes in Ezechiel multo antè tempore promississe, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & monasterij solitudinem hospitem frequentia commutemus, intantum, ut aut claudendum sit nobis ostium, aut scripturarum, per quas aperiendæ sunt fores, studia relinquenda. Itaque lucrativis, immodò furtivis noctium horis, quæ hyeme propinquante longiores esse cœperunt, ad lucernulam, qualiacunque hæc sunt, dictare conamur. Ad Lucinium quoque scribens, quod præ frequentia & peregrinorum turbis relegere quæ scriperat, non potuerit, asserit. Recipiebat enim venientes omnes ad ea loca cum tanta charitate, ut pedes etiam se illis solitum esse laurare, his verbis testetur: Nobis in monasterio hospitalitas cordi est, omnesque ad nos venientes læta humanitatis fronte suscipimus. veremur enim, nè Maria cum Ioseph locum non inueniat in diuersorio, nè nobis Iesus dicat exclusus, Hospes eram, & non suscepistis me. Solos hæreticos non recipimus, quos vos solos recipitis. Propositum nobis quippè est, pedes lauare venientium, non merita discutere.

In pccinio
7. l. vii super
Ezechiel.

Eius hospitalitas.

Epist. 28.

Lauat hospitem pedes.
Lib. 3. cõtra Ruff.

Matth. 25.

Ad decrepitam propemodum & vltimam iam venerat ætatem, sicut ipse ad Augustinum his verbis testatur: Me autem ætatis vltimæ, & penè decrepitum, ac monasterij & ruris secreta sectantem, paruipendunt. Nec tamen propterea à studijs quicquam operæ remittebat, & non minùs ad orandum alacris, quàm ad legendum promptus surgebat. Mirum erat in corpore, ieiunijs & ætate consumpto, tantum spiritus, tantum vigere fortitudinis. Quod corpori deerat, supplebat animus, & sacrarum rerum meditatione mentem quotidie recreabat. Videres hominem, à corporeis vinculis absolutum, veluti auem quandam à nexibus expeditam, nihil aliud nisi cælum spectare appetere: & quanto magis morti appropinquabat, tanto plùs in eo spiritus excitabatur: ita ut mortem, demigrationem quandam à terrenis ad cælestia, à caducis ad æterna, non naturæ dissolutionem, in eo crederes. Sapientia, quæ ætate in omnibus crescit, in eo, quem semper comitata fuerat, absolutissima tunc erat: animi fortitudo, quæ iuuenem mirabiliter possederat, morti vicinissima tunc erat: animi fortitudo, quæ iuuenem religionis zelus, in eo alioqui perpetuus, prope mortem maior surgebat. Languebant quidem membra, sed animus vigeat, & in corpore iam iam casuro, mens semper cælestia cogitans excitabatur: nec illi, ut cæteris euenire solet, vnà cum senectute animus frigecebat, sed citò tanquam corporeum onus depositurus, alacrior ad finem tendebat. Sciebat se cursum suum benè peregisse, fidem seruasse, & in omnibus ut frenum militem sub Christo duce fecisse stipendia. Propterea ad coronam illi repositam, lætus gaudensque properabat, & veluti imbribus multis ac procellis exagitatatus oppressusque viator, æternum quietis, quò se reciperet, tectum oprabat, & post bellorum turbines, & varias mundi pelagi iactationes, quietum cælorum portum ingredi, & amœnum hortum incolere desiderabat: & quo magis se illi appropinquare cernebat, eo lætior incedebat. Repetebat animo seruis suis à Domino repromissa, quæ nec oculus viderit, nec auris audiuerit, nec in cor hominis ascenderint, & vberissima pascua vnà cum amœnissimis riujs, Christi ouibus per Ezechielem præmonstrata, mente tenebat: & cum longum peregrinationis suæ tempus consideraret, cum propheta David clamabat: Hei mihi, quia incolatus meus prològatus est: habitauit cum habitantibus Cedar, id est, tenebras: multum incola fuit anima mea. & rursùm: Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum? concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. & Quemadmodum desiderat ceruus ad fontem aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus meus. Sitiuit in te anima mea, ad Deum fontem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?

Cap. 44.
Epist. 86.

Vacat multis orationibus & sacris meditationibus.

Post multos exantiatos pro pietate labores, lætus ad patriam calettè adspirat.

1. Cor. 1.

Ezech. 34.

Psal. 119.

Psal. 83.

Psal. 41.

Dum ijs cogitationibus vir sanctus exestuat, & se ad amplexus preparat spõsi, in leuem incidit febriculam, quæ illum iam in carne sua præmortuum dum diuexaret, reputabat animo mundi, quas pertransierat, miseras omnes, quibus tempestatibus iactatus, quibus persecutionibus exagitatus fuerit, quomodo in hac vita nihil certum, nihil beatum inueniretur. Orbis dominam concidisse Romam videbat, vrbes potentissimas redactas in cinerem cõsiderabat, & barbarorum incursionibus cuncta vastata. Quid non exire ex his miserijs, & in amplexus sponsi volare ille cuperet? quid non corporis abiecto carcere, expeditum in cælum tendere? Appropinquantem cernebat

Cap. 45.

Incidit in infirmitatem.

bat sponsum, & innumeris Angelorum agminibus, & sanctorum choris ad se iam iam tendere conspiciebat. Eò ille mētem, eò tendebat oculos: & veluti iam solutus à carnis vinculis, ibi sibi esse videbatur, vbi venientem ad se Christum conspicebatur. Mortem propterea veluti sororem charissimam, vt sibi ea quæ videbat, cōcederet, precabatur. Aderant iuxta eum monachi, & Christo dicatæ virgines, & ex varijs sanctorum locorum vndique, qui ad talis viri exitum confluxerant, homines: quos omnes ille le- to & alacri vultu conspiciebat, & vt Deo omni inseruiret nixu, exhortabatur. Aderat Eusebius & ceteri presbyteri, qui secum Christo militauerant, & abeuntem à se com- mune patre omnes lamentabantur. Solabatur ille cunctos, & ad humilitatem, pa- tientiam, charitatem, cæterasq; hortabatur virtutes, & ne sibi cælestem inuideret pa- triam, precabatur: quod se nihil aliud optasse semper aiebat, quam ad eum diem peruenire, vnde illi ad cælestem beatitudinem daretur aditus.

Solatur sibi
citius ditan-
tes & horra-
tur ad pie-
tatem.

Cap. 46.
Christo ani-
mā sanctissi-
mā reddit.

Claret mi-
raculis.

Epist. 113.

Lib. 1. cōtra
Iulianum.

Sanctorum
patrum de
Hieronymo
testimoniū.

Distin. 15. c.
Sancta Ro-
mana. Eccle-
sia.

Cap. 47.
Var. senten-
tiæ de S. Hi-
eronymi
ætate.

Obijt vir
Domini sub
Honorio &
Theodosio
Imperat.

His & huiusmodi verbis sanctos omnes, qui aderant, postquam est adhortatus, & virgines, vt in proposito castitatis manētes, Christo seruiret, animauit: versus ad spon- sum, quem sibi iam adesse videbat, illi spiritum suum cōmendans, obdormiuit in Do- mino die vltimo Septembris mensis, sub Honorio & Theodosio iuniore, multis cla- rus miraculis: vir, cui nec Græci, nec Latini, quem comparant, habēt aliquem. In eum enim doctrinā omnes & virtutes irā cumulātē se contulerunt, vt post eum, quem in aliqua re gentibus inuideat Ecclesia, neminem inueniat. Nam etsi multos in Ecclesia præstantissimos ac doctissimos habuerimus viros, neminem tamen, qui tot ac tanta in omni doctrinarum genere sciuerit, & qui tot linguarum habuerit cognitionem, inuenimus. Quòd si in aliqua re ipse ab aliquo vincatur, semper tamen & supersunt alia, in quibus tandē illi præstans Hieronymus, videtur abscedat. Augustinus, qui Iohanni Baptistæ eum comparat, fatetur in se nec esse, nec esse vnquam posse tantum scientiæ diuinarum scripturarum, quantum in Hieronymo esse videbat. Et contra Iu- lianum scribens: Sanctus, inquit, Hieronymus presbyter Græco & Latino, insuper & Hebræo eruditus eloquio, ex Occidentali ad Orientalem transiens Ecclesiam, in lo- cis sanctis, atque in literis sacris vsque ad decrepitam vixit ætatem. Hic omnes, vel penē omnes, qui ante illum ex vtraq; parte orbis de doctrina Ecclesiastica scripserant, legit. Et libro decimo octauo de ciuitate Dei, Non defuit, ait, temporibus nostris pre- sbyter Hieronymus, homo doctissimus, & trium linguarum peritus: qui non ex Græ- co, sed ex Hebræo in Latinum eloquium scripturas cōuertit. Gelasius Papa, vt omit- tam Damasum, qui tantū illi tribuit, & D. Gregorium, qui honorificè de eo meminit, ita de beato Hieronymo scribit: Itē Ruffinus vir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros: nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam bea- tus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ be- atum Hieronymum prædictum sentire cognoscimus: & non solum de Ruffino, sed etiam de vniuersis, quos vir sapiens memoratus, zelo Dei & fidei religione reprehēdit. Itē Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatus Hieronymus non repudiat, le- genda suscipimus. & paulò superius: Vitas patrū, Antonij, Pauli, Hilarionis, & omni- um Eremitarum, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.

Quot autem vixerit annos, & quibus Consulibus obiērit, mihi incertum. Vnum tantum constat, ad decrepitam vsque, vt tradit Augustinus, eum vixisse ætatem. Pro- sper, quem multi secuti postea sunt, vixisse eum annis vno & nonaginta testatur: obijt seque anno Domini CCCC. XXII. natum hac ratione sub Constantini Magni impe- rio, anno XXII. alij deindē addiderunt. Paulus Diaconus, Sigebertus, Beda, & vulga- tum Ecclesie Martyrologium, vixisse eum annis septem amplius aiunt, hoc est, octo & nonaginta. Nec defunt, qui centesimum eum præterijisse scribant annum. Incerte tot Scriptorum sententiæ, incertam etiam nobis Hieronymi ætatem reddunt: præsertim cum Beda sub Archadio eum obijisse testetur, & Prosper anno Domini quadringen- tesimo vicesimo secūdo, hoc est, sub Honorio & Theodosio iuniore. Quæ vtraq; sen- tentia in illud recidit, vt Constantini Magni tempore natum Hieronymum dicamus, anno scilicet eius vel XV. vel XXII. Verum cum eum non sub Constantino, sed Con- stantio filio natum, propterea quod Iuliani tempore puer esset, & grammaticæ ope- ram daret, ipsius Hieronymi testimonio initio probauerimus: superest, vt fundamen- tum, quo innituntur, totum corruat: & aliquid tot annorum ex eius vita detrahen- dum sit, quod eum sub Honorio & Theodosio obijisse pro compertissimo habeo, hoc

hoc est, aliquot annis ante mortē D. Augustini, qui obiit anno Domini CCCC. XXX. hoc est, sub Theodosio iuniore, & Valentiniano tertio.

Et ut scias mendacium sibi nunquam constare, natalem Hieronymi diem, quidam ^{Cap. 48.} in decimum quintum, alij in vicesimum secundum, vel vicesimum quintum, plurimi in tricesimum primū Constantini Magni annum, ex vitæ longitudine rejciunt. Sigebertus, qui XCVIII. annos eum vixisse asserit, corpus laboribus ita confectum Hieronymum habuisse scribit, ut nisi fune manibus apprehenso, qui ad hoc ei de trabe pendebat, surgere de lecto non potuisset. Marcellinus comes, vir fidei & autoritatis magna, per D. Augustini, quem & ego sequor, vestigia cautiùs incedens, nec quo anno mortuus, nec quot ille vixerit definit annis: admodum tantum senem decessisse asseuerat, hoc est, ut ait Augustinus, in decrepita ætate, peracta scilicet senectute. In hunc sensum scribens Hieronymus ad Augustinum, se penè decrepitum asseuerat: ad quam decrepitate peruenisse tantum illū Augustinus significat, cum ait, Usque ad decrepitam vixit ætatem. Alioqui si valde decrepitum eum intelligere velis, necesse est, ut vel post Augustinum decessisset, vel anno saltem xv. Constantini Magni natus esset. quod vtrunque falsum est. Vt cunque, constat certè ex eius scriptis, post Romam captam ab Alarico, quod fuit anno Domini CCCC. XII. aliquot eum vixisse annos. siquidem non solum ruinam illam Romanos fugientes, se in Bethleem pluriès excepisse narrat, verum etiam aliqua postea eum scripsisse apparet: ut commetaria in Ezechielem, Epitaphium Fabiolæ, similiter & Marcellæ. Augustinus libros suos de Anima, illi dicans, post Romam captam misit: sed tabellarius, ut ipse testatur, mortuum illum inuenit.

Vtebatur vir beatissimus in senectute breui quodā pileo, quo frigescentes iam ^{Cap. 49.} corpus cōfoueret: de qua re ipse Paulino, qui sibi illum donauerat, scribens, ita ait: Pileo ^{Epist. 153.} lum textura breuem, charitate latissimum, senili capiti confouendo libenter accepi, & munere, & muneris authore lætatus. Humatus post mortem in Bethleem fuit, exequijs illi ex Christiana religione, ut Antonium Paulo fecisse ipse refert, ritè antea celebratis. Translatus inde postea Romam est vnà cum Christi Saluatoris nostri præse- ^{Præsepe Do-} pio, septimo Idus Maij, eo scilicet die, quo præceptoris sui Gregorij Nazanzeni festum ^{mini Romæ} agitur. Reiectus deinde est dies in vigiliam Ascensionis à Pio secundo Pontifice ma- ^{seruatur.} ximo, ut festiuus ac frequentius ageretur, plenaria sepulcrū eius illo die aduentibus, ^{festū trans-} criminū indulgentia condonata. Iacet autem beatissimus vir omni præconio maior, ^{lacionis ei.} & quem cuncta suspirent secula, super Exquilias, proprio sibi iuxta præsepe Domini erecto altari, vbi sacra adhuc eius seruatur tunica, in ecclesia S. Mariæ Maioris: quam tu amplissime Cardinalis Carole Borromee, non minus pietate & religione, quam charitate conspicuus, & in tanta rerum affluentia ac imperij potestate, rarum apud omnes exemplum, cum immensa tua laude, & populi vtilitate, regis atque gubernas.

VITA S. HONORII DOROVERNENSIS
(SIVE CANTVARIENSIS) ECCLESIAE EPISCOPI,
*authore venerabili Beda presbytero, Ecclesiast. Historie
Gentis Anglorum, Lib. 2. cap. 18. & 19.*

OSTQVAM Iustus Archiepiscopus est ad caelestia ^{30. Septēbr.} regna sublatus, Honorius est pro illo in præsulatū electus. Qui ordinandus, venit ad Paulinum: & occurrente sibi illo in Lindocolnio, quintus ab Augustino, Dorouernensis ecclesie consecratus est antistes: cui etiam præfatus ^{Honorius} Papa Honorius misit pallium & literas, in quibus decre- ^{iste quintus} uit hoc ipsum, quod in Epistola ad Eduinum Regem mis- ^{ab Augusti-} sa, decreuerat: scilicet, ut, cum Dorouernensis vel Ebor- ^{no Anglorū} acensis antistes, de hac vita transierit, is, qui superest, con- ^{Apostolo} sors eiusdem gradus, habeat potestatem alterum ordi- ^{Antistes,} nandi in loco eius, qui transierat, sacerdotem, nè sit necesse, ad Romanam vsque ciuitatem per tam prolixa terrarum & maris spatia, pro ordinando Archiepiscopo semper fatigari. Quarum etiam textum literarum in